

**RADA MINISTRÓW
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

**PROGRAM USUWANIA AZBESTU
I WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST
STOSOWANYCH NA TERYTORIUM
POLSKI**

**przyjęty przez Radę Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej
w dniu 14 maja 2002 roku**

Warszawa, maj 2002 r.

SPIS TREŚCI

1	WPROWADZENIE	4
2	CEL I ZADANIA „PROGRAMU...”	6
3	SZKODLIWOŚĆ AZBESTU DLA ZDROWIA LUDZKIEGO	7
4	STAN PRAWNY	10
5	STAN REALIZACJI USTAWY Z DNIA 19 CZERWCA 1997 R. O ZAKAZIE STOSOWANIA WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST ORAZ ROZPORZĄDZENIA MINISTRA GOSPODARKI Z DNIA 14 SIERPNI 1998 W SPRAWIE SPOSOBÓW BEZPIECZNEGO UŻYTKOWANIA ORAZ WARUNKÓW USUWANIA WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST	10
5.1	PRODUKCJA, OBRÓT, STOSOWANIE.....	10
5.2	BEZPIECZNE UŻYTKOWANIE I USUWANIE WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST	11
5.3	STAN REALIZACJI USTAWY Z DNIA 19 CZERWCA 1997 R. I ROZPORZĄDZENIA MINISTRA GOSPODARKI Z DNIA 14 SIERPNI 1998 R.....	12
5.4	ZAŁOŻENIA 30-TO LETNIEGO OKRESU USUWANIA WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST Z TERYTORIUM POLSKI	12
6	ILOŚĆ I ROZMIESZCZENIE WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST W BUDOWNICTWIE.....	14
7	IMPORT WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST PO ROKU 1997.....	16
7.1	IMPORT AZBESTU I WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST W 2000 R W PODZIALE NA GRUPY WYROBÓW.....	17
7.2	UWAGI ORAZ POSTULATY DOTYCZĄCE IMPORTU AZBESTU I WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST	17
8	SKŁADOWISKA ODPADÓW – STAN I POTRZEBY	18
9	POSTULOWANE KIERUNKI WSPARCIA „PROGRAMU...” I SZACUNKI PODSTAWOWYCH WIELKOŚCI	20
9.1	ZAŁOŻENIA.....	20
9.2	SZACUNEK KOSZTÓW REALIZACJI „PROGRAMU...” ORAZ ŹRÓDŁA FINANSOWANIA W OKRESIE 30-TU LAT	22
9.3	SZACUNEK SPODZIEWANYCH DOCHODÓW Z REALIZACJI „PROGRAMU...” W OKRESIE 30-TU LAT	27
10	ZAŁOŻENIA ORGANIZACJI, KONTROLI I MONITORINGU „PROGRAMU...”	28
10.1	KONCEPCJA ZARZĄDZANIA "PROGRAMEM..."	28
10.2	SZCZEGÓŁOWY ZAKRES ZADAŃ REALIZOWANYCH NA POSZCZEGÓLNYCH POZIOMACH.....	30
11	UWARUNKOWANIA REALIZACJI „PROGRAMU...”	35
11.1	W ZAKRESIE NOWELIZACJI PRZEPISÓW PRAWA	35
11.2	W ZAKRESIE DZIAŁAŃ ORGANIZACYJNYCH I FINANSOWYCH.....	36
12	HARMONOGRAM REALIZACJI „PROGRAMU...” I PRZEWIDYWANE KORZYŚCI	37
12.1	HARMONOGRAM REALIZACJI „PROGRAMU...” W LATACH 2003 - 2032	38
12.2	PRZEWIDYWANE KORZYŚCI Z REALIZACJI „PROGRAMU...”	41
13	PODSTAWY I ODNIESIENIA	43
14	ZAŁĄCZNIKI.....	45

Załączniki

Załącznik 1. Klasyfikacja wyrobów zawierających azbest.....	45
Załącznik 2. Oddziaływanie azbestu na zdrowie ludzi.....	46
Załącznik 3. Akty prawne dotyczące azbestu i usuwania wyrobów zawierających azbest	48
Załącznik 4. Informacja w zakresie oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest w obiektach budowlanych.....	55
Załącznik 5. Wyniki kontroli przeprowadzonej w zakładach pracy zajmujących się usuwaniem lub zabezpieczaniem wyrobów zawierających azbest.....	60
Załącznik 6. Wykaz aktów prawnych Unii Europejskiej dotyczących problemów szkodliwości azbestu.....	62
Załącznik 7. Określenie ilości wyrobów azbestowo-cementowych w układzie wojewódzkim	65
Załącznik 8. Import azbestu i wyrobów zawierających azbest w 2000 roku z podziałem na grupy wyrobów.....	70
Załącznik 9. Ilość odpadów zawierających azbest wymagających składowania oraz ilości potrzebnych składowisk.....	71
Załącznik 10. Podstawowe wielkości oraz kierunki działań dla wsparcia „Programu...”	74
Załącznik 11. Wytyczne dla jednostek samorządu terytorialnego dotyczące przygotowania planów gospodarki odpadami w zakresie usuwania wyrobów zawierających azbest.....	88
Załącznik 12. Inne korzyści z realizacji „Programu...”	90

1 WPROWADZENIE

„Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski” powstał w wyniku:

- przyjęcia przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej Rezolucji z dnia 19 czerwca 1997 r. – w sprawie programu wycofywania azbestu z gospodarki (M.P. Nr 38, poz. 373), w której Rada Ministrów została wezwana m.in. do opracowania programu zmierzającego do wycofywania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski,
- realizacji ustawy z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. Nr 101, poz. 628, z 1998 r., Nr 156, poz. 1018, z 2000 r. Nr 88, poz. 986, oraz z 2001 r. Nr 100, poz. 1085 i Nr 154, poz. 1793) oraz odpowiednich przepisów wykonawczych do tej ustawy,
- potrzeb oczyszczania kraju z azbestu oraz wyrobów zawierających azbest.

Azbest znany jest od kilku tysięcy lat. Szerokie jego zastosowanie nastąpiło w wyniku rewolucji przemysłowej w okresie ostatnich 100 lat. Azbest stosowany był w produkcji około 3000 wyrobów przemysłowych, przede wszystkim do produkcji wyrobów budowlanych, szczególnie płyt dachowych i elewacyjnych, a także rur. Z uwagi na swoje niewątpliwe zalety, jak odporność na wysokie temperatury, działanie mrozu, działanie kwasów, substancji żrących a także elastyczność itp. wykorzystywany był chętnie jako cenny surowiec również w Polsce.

Na terenie kraju znajduje się ogółem 15.466 tys. ton wyrobów zawierających azbest, w tym: 14.866 tys. ton płyt azbestowo-cementowych (1.351.500 tys. m²), 600 tys. ton rur i innych wyrobów azbestowo-cementowych ^{1,2}.

Zabezpieczenie i usuwanie tak znacznych ilości wyrobów wiąże się z dużymi kosztami, które nawet w zakładanym okresie (30 lat) usuwania stanowią będą znaczne obciążenie finansowe.

Trwałość płyt azbestowo-cementowych określa się na około 30 lat, natomiast okres eksploatacji innych wyrobów jest z reguły krótszy.

Program ten może stanowić element krajowego planu gospodarki odpadami, w tym odpadami niebezpiecznymi oraz programów ochrony środowiska na szczeblu wojewódzkim, powiatowym i gminnym. Plany powinny być opracowane zgodnie z ustawą Prawo ochrony środowiska z dnia 27 kwietnia 2001 r. (Dz. U. Nr 62, poz. 627) i ustawą o odpadach z dnia 27 kwietnia 2001r. (Dz. U. Nr 62, poz. 628). Ponadto zgodnie z ustawą z dnia 27 lipca 2001r. o wprowadzeniu ustawy - Prawo ochrony środowiska, ustawy o odpadach oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U. Nr 100, poz.

1085), opracowane zostaną programy ochrony środowiska, których częścią składową będą wojewódzkie, powiatowe i gminne plany gospodarki odpadami. Programy te powinny uwzględniać gospodarkę odpadami azbestowymi.

Zakłada się, iż w perspektywie długofalowej, realizacja wymienionych wyżej programów, a w tym celów nakreślonych w „Programie...”, odbywać się będzie również w ramach w pełni skoordynowanych przedsięwzięć zaplanowanych w Narodowym Planie Rozwoju (NPR), który stanowić będzie podstawę finansowego wsparcia z Funduszy Strukturalnych i Funduszu Spójności Unii Europejskiej. Dofinansowanie realizacji niektórych elementów „Programu...” z tych środków wymagać będzie ich uwzględnienia w programach operacyjnych zgodnych ze średniookresowymi strategiami strukturalnymi NPR, w tym w szczególności z:

- Narodową Strategią Ochrony Środowiska, w której dostosowanie do wymagań prawa wspólnotowego w zakresie gospodarki odpadami (w tym odpadami niebezpiecznymi) zaliczono do działań o charakterze priorytetowym,
- Narodową Strategią Rozwoju Obszarów Wiejskich i Rolnictwa, w ramach której winny być rozwiązane problemy wysypisk śmieci zlokalizowanych na obszarach gmin wiejskich,
- Narodową Strategią Wzrostu Zatrudnienia i Rozwoju Zasobów Ludzkich w odniesieniu do obszarów o wysokiej stopie bezrobocia, gdzie realizacja „Programu...” wywoła ożywienie w branży remontowo-budowlanej i przyczyni się do stworzenia nowych miejsc pracy,

oraz Narodową Strategią Rozwoju Regionalnego, która zakłada pełną harmonizację działań podejmowanych na rzecz rozwoju regionalnego z zasadą ekorozwoju, zawartą w *II Polityce Ekologicznej Państwa* i wynikająca z zobowiązań międzynarodowych Polski.

Na podstawie ustawy z dnia 12 maja 2000 r. o zasadach wspierania rozwoju regionalnego (Dz.U. Nr 48, poz. 550, z późn. zmianami) Rada Ministrów uchwałą Nr 105 z dnia 28 grudnia 2000 r. przyjęła Narodową Strategię Rozwoju Regionalnego (NSRR) na lata 2001-2006, stanowiącą jedno z narzędzi tworzonego systemu polityki rozwoju regionalnego w Polsce. Działania zawarte w NSRR przewidziane zostały w *Narodowym Programie Przygotowania do Członkostwa w Unii Europejskiej (NPPC)* – w priorytecie nr 21 *Polityka regionalna i koordynacja instrumentów strukturalnych*. W NPPC zaplanowano również dostosowanie do wymagań Dyrektywy Rady 87/217/REWG w sprawie zapobiegania i zmniejszania zanieczyszczenia środowiska azbestem w ramach działań wymienionych w priorytecie nr 22.3 *Dostosowanie do wymagań prawa wspólnotowego w zakresie gospodarki odpadami* oraz priorytecie nr 22.4 *Dostosowanie do wymagań prawa wspólnotowego w zakresie jakości powietrza*.

Podane w opracowaniu wielkości opisują skalę problemu odnosząc się do całego kraju. Wyroby zawierające azbest klasyfikowane są w dwóch klasach (załącznik 1).

Z uwagi na brak w kraju szczegółowej inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest, wszystkie wartości i większość danych ilościowych ujęto szacunkowo.

2 CEL I ZADANIA PROGRAMU

Celem programu jest:

- spowodowanie oczyszczenia terytorium Polski z azbestu oraz usunięcie stosowanych od wielu lat wyrobów zawierających azbest,
- wyeliminowanie negatywnych skutków zdrowotnych u mieszkańców Polski spowodowanych azbestem oraz ustalenie koniecznych do tego uwarunkowań,
- spowodowanie sukcesywnej likwidacji oddziaływania azbestu na środowisko i doprowadzenie, w określonym horyzoncie czasowym, do spełnienia wymogów ochrony środowiska,
- stworzenie odpowiednich warunków do wdrożenia przepisów prawnych oraz norm postępowania z wyrobami zawierającymi azbest stosowanych w Unii Europejskiej.

Zadaniem programu jest określenie warunków sukcesywnego usuwania wyrobów zawierających azbest. W programie zawarte zostały:

- a) ilości wyrobów oraz ich rozmieszczenie terytorialne w Polsce,
- b) obliczenia ilości i wielkości niezbędnych składowisk odpadów wraz z kosztami inwestycji i ich eksploatacji,
- c) dochody i wydatki budżetu państwa z tytułu prac związanych z usuwaniem wyrobów zawierających azbest,
- d) szacunki innych dochodów i wydatków,
- e) potrzeby kredytowe,
- f) propozycje nowych uregulowań i nowelizacji przepisów odnoszących się do problematyki azbestu,
- g) propozycje założeń organizacyjnych i monitoringu programu w układzie centralnym i terytorialnym.

3 SZKODLIWOŚĆ AZBESTU DLA ZDROWIA LUDZKIEGO

Azbest jest nazwą handlową grupy minerałów włóknistych, które pod względem chemicznym są uwodnionymi krzemianami magnezu, żelaza, wapnia i sodu. Chorobotwórcze działanie azbestu powstaje w wyniku wdychania włókien, zawieszonych w powietrzu. Dopóki włókna nie są uwalniane do powietrza i nie występuje ich wdychanie, wyroby z udziałem azbestu nie stanowią zagrożenia dla zdrowia. Na występowanie i typ patologii wpływa rodzaj azbestu, wymiary tworzących go włókien i ich stężenie oraz czas trwania narażenia.

Biologiczna agresywność pyłu azbestowego jest zależna od stopnia penetracji i liczby włókien, które uległy retencji w płucach, jak również od fizycznych i aerodynamicznych cech włókien. Szczególne znaczenie ma w tym przypadku średnica włókien. Włókna cienkie, o średnicy poniżej 3 mikrometrów, przenoszone są łatwiej i docierają do końcowych odcinków dróg oddechowych, podczas gdy włókna grube, o średnicy powyżej 5 mikrometrów, zatrzymują się w górnych odcinkach dróg oddechowych. Skręcone włókna chryzotyłu o dużej średnicy, mają tendencję do zatrzymywania się wyżej, w porównaniu z igłowymi włóknami azbestów amfibolowych, z łatwością przenikających do obwodowych części płuc.

Największe zagrożenie dla organizmu ludzkiego stanowią włókna respirabilne, to znaczy takie, które mogą występować w trwałej postaci w powietrzu i przedostawać się z wdychanym powietrzem do pęcherzyków płucnych. Są one dłuższe od 5 mikrometrów, mają grubość mniejszą od 3 mikrometrów, a stosunek długości włókna do jego grubości nie jest mniejszy niż 3 : 1.

Ze względu na to, że włókna azbestu chryzotylowego są łatwiej zatrzymywane w górnych partiach układu oddechowego, w porównaniu z włóknami azbestów amfibolowych oraz ze względu na fakt, że są także skuteczniej usuwane z płuc, narażenie na kontakt z azbestem amfibolowym niesie ze sobą ryzyko zdrowotne.

Mimo istnienia normatywów higienicznych dla stężenia włókien azbestu w powietrzu nie można określić dawki progowej pyłu dla działania rakotwórczego azbestu.

Narażenie zawodowe na pył azbestowy może być przyczyną następujących chorób układu oddechowego:

- pylicy azbestowej (azbestozy),
- łagodnych zmian opłucowych,
- raka płuc (najpowszechniejszego nowotworu złośliwego, powodowanego przez azbest),
- międzybłoniaków opłucnej i otrzewnej, nowotworów o wysokiej złośliwości.

Przy narażeniu komunalnym na pył azbestowy głównym skutkiem zdrowotnym, który należy brać pod uwagę, jest międzybłoniak opłucnej i otrzewnej. W zależności od poziomu ekspozycji, może być obserwowany wzrost ryzyka raka płuc.

Zakrojone na szeroką skalę badania przypadków międzybłoniaka oraz trendów zapadalności, wykazały zwiększoną ich częstość w rejonach kopalń i zakładów przetwórstwa azbestu oraz w miastach. Nowotwory te wykazują stopniowy przyrost, rocznie około 10%. Oficjalna statystyka w Polsce wykazuje około 120 przypadków zgonów rocznie, z powodu międzybłoniaka opłucnej.

W latach 1976-96 rozpoznano w Polsce 1314 przypadków azbestozy płuc.⁴⁾ Biorąc pod uwagę fakt, że okres latencji rozwoju nowotworów związanych z działaniem azbestu może trwać ponad 30 lat oraz niedostateczną wykrywalność w minionych latach i obecnie chorób związanych z narażeniem na azbest, można przypuszczać, że częstość rozpoznań będzie w przyszłości wzrastać. Na przykład we Francji, gdzie badania prowadzi się na większą skalę, stwierdzono, że nowotwór opłucnej atakuje od 400 do 600 osób rocznie.

Dopuszczalne stężenie pyłu azbestu w powietrzu atmosferycznym w Polsce wynosi 1000 włókien/m³ powietrza w pomiarach 24-godzinnych.

Przeprowadzone badania kontrolne środowiskowych stężeń włókien azbestu w aglomeracjach wielkomiejskich wykazały najwyższe, ponadnormatywne stężenia przy węzłach komunikacyjnych zlokalizowanych w Warszawie, Katowicach i Łodzi.

Efektom narażenia komunalnego na azbest jest wzrost występowania zmian opłucnowych, szczególnie uwapnionych zmian opłucnej oraz zwiększone ryzyko międzybłoniaka opłucnej. Nie ma w Polsce dokładnych danych dotyczących liczby osób, w przeszłości narażonych zawodowo, oraz w przeszłości i obecnie narażonych środowiskowo. Nadal istnieje skażenie środowiska pyłem azbestu, pochodzącym z tak zwanych „dzikich wysypisk odpadów” – szczególnie w lasach i odkrytych wyrobiskach. Nadal ma miejsce pylenie – w coraz większym stopniu – z uszkodzonych powierzchni płyt na dachach i elewacjach budynków.

Tylko w gminie Szczucin – szacuje się – że około 14.000 osób powinno być objęte stałym monitorowaniem stanu zdrowia, z powodu zamieszkiwania w obszarze wielokrotnego zwiększenia zagrożeniem azbestu. W całej Polsce są to ilości znacznie wyższe, a co gorsza, stale zwiększające się, na skutek nie usunięcia przyczyn zachorowalności.

Poważny niepokój musi budzić fakt, że usuwanie obecnie z dachów i elewacji wyrobów zawierających azbest przez przypadkowe i nieprofesjonalne firmy, zwiększa tylko zagrożenie pyłem azbestowym dla mieszkańców kraju.

Usunięcie tych zagrożeń będzie wymagało ^{3,4)}:

- monitorowania i utworzenia bazy danych o aktualnym narażeniu populacji Polski na azbest i skutków zdrowotnych tego narażenia,
- opracowania osobnego programu dotyczącego tego zagadnienia, poprzez kompetentnych specjalistów z dziedziny zdrowia środowiskowego, uwzględniającego również korzyści społeczne i ekonomiczne z powodu obniżenia zachorowalności i zgonów, spowodowanych azbestem,
- powołania Ośrodka referencyjnego dla badań i oceny ryzyka zdrowotnego, związanego z konkretnymi projektami usuwania azbestu. Przewidywanie i ocena ryzyka zdrowotnego narażenia na azbest wymaga wiedzy i umiejętności specjalistycznych i nie może być pozostawiona bez nadzoru merytorycznego. Błędna ocena ryzyka będzie miała zarówno skutki zdrowotne, jak i ekonomiczne. Ośrodek taki powinien mieć również kompetencje w dziedzinie medycyny środowiskowej, aby mógł, w razie potrzeby, objąć specjalistycznymi obserwacjami lekarskimi grupy ludności, nadmiernie narażone na pył azbestowy,
- opracowania i wdrożenia programu szkolenia z zakresu ryzyka zdrowotnego związanego z narażeniem na ekspozycję azbestu, przekazywania informacji o szkodliwości azbestu i sposobach przeciwdziałania szkodliwemu wpływowi azbestu na zdrowie. Prace powyższe oraz utworzenie Ośrodka referencyjnego powinny nastąpić w okresie do 2006 roku.

Szczegółowe uzasadnienie dla przedstawionych wyżej propozycji ujęto w załączniku 2.

Natomiast nie ma dowodów świadczących o tym, że azbest spożyty w wodzie jest szkodliwy dla zdrowia. Zarówno raport WHO jak i stanowisko Państwowego Zakładu Higieny z dnia 30.06.2000⁷⁾ są w tej sprawie jednoznaczne. Dlatego zastępowanie rur azbestowo-cementowych w instalacjach ziemnych wyrobami bezazbestowymi powinno następować sukcesywnie, w miarę technicznego zużycia lub w przypadku woli wymiany na rury bezazbestowe.

4 STAN PRAWNY

Regulacje prawne dotyczące m.in. usuwania wyrobów zawierających azbest z obiektów budowlanych, począwszy od realizacji obowiązku dokonania przeglądu technicznego tych wyrobów do zdeponowania wytworzonych odpadów na składowisku, są zamieszczone w 20 aktach prawnych - 7 ustawach oraz 13 rozporządzeniach. Wykaz tych aktów, w tym rozporządzenia dotyczące dopuszczania wyrobów zawierających azbest (o specjalnym przeznaczeniu) do produkcji lub do wprowadzenia na polski obszar celny zamieszczono w załączniku 3 wraz z krótkim omówieniem.

5 STAN REALIZACJI USTAWY Z DNIA 19 CZERWCA 1997 R. O ZAKAZIE STOSOWANIA WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST ORAZ ROZPORZĄDZENIA MINISTRA GOSPODARKI Z DNIA 14 SIERPNI 1998 W SPRAWIE SPOSOBÓW BEZPIECZNEGO UŻYTKOWANIA ORAZ WARUNKÓW USUWANIA WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST

5.1 Produkcja, obrót, stosowanie

Ustawa z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. Nr 101, poz. 628 z późn. zm.) zakazuje:

- wprowadzania na polski obszar celny azbestu oraz wyrobów zawierających azbest,
- produkcji wyrobów zawierających azbest,
- obrotu azbestem i wyrobami azbestowymi,

- z wyjątkiem azbestu i wyrobów azbestowych stosowanych do celów specjalnych (art. 1 ust. 3).

Ustawa, która weszła w życie od 28 września 1997 r. przedłużała o 12 miesięcy tylko produkcję płyt falistych cementowo-azbestowych dla budownictwa, zezwalając na import azbestu dla tej produkcji oraz obrót tymi płytami.

Zgodnie z terminem ustawowym, produkcja płyt falistych została zakończona we wszystkich zakładach (4 zakłady) do 28 września 1998 r., a od 28 marca 1999 r. nastąpił zakaz obrotu tymi płytami, wyjątek stanowią jedynie azbest włóknisty i wyroby zawierające azbest nie mające jeszcze zamienników, wymienione w załączniku 1 do powyższej ustawy. Spośród tych wyrobów, Minister Gospodarki w porozumieniu z Ministrem Środowiska określa corocznie, w drodze rozporządzenia, na wniosek producenta lub podmiotu wprowadzającego na polski obszar celny wyroby zawierające azbest, wykaz wyrobów dopuszczonych do produkcji lub importu.

Stan aktualny odnośnie realizacji ustawy przedstawia się następująco:

- wszystkie zakłady, które w przeszłości produkowały lub przetwarzały wyroby zawierające azbest, zaprzestały produkcji,
- zakończony został obrót azbestem i wyrobami zawierającymi azbest,
- wszedł w życie formalny zakaz stosowania azbestu i wyrobów zawierających azbest,
- import oraz obrót azbestem i wyrobami zawierającymi azbest odbywa się zgodnie z ustawą (szczegółowy opis zamieszczony jest w rozdziale 7).

5.2 Bezpieczne użytkowanie i usuwanie wyrobów zawierających azbest 5,6)

Zgodnie z delegacją ustawową Minister Gospodarki wydał rozporządzenie z dnia 14 sierpnia 1998 roku w sprawie sposobów bezpiecznego użytkowania oraz warunków usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. Nr 138, poz. 895).

Po czterech latach obowiązywania ustawy o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest oraz trzech latach obowiązywania przepisów wykonawczych stwierdza się bardzo niską ich znajomość przez właścicieli i administratorów obiektów budowlanych. W związku z powyższym w niewielkim stopniu zostały wykonane oceny stanu obiektu z zabudowanymi wyrobami zawierającymi azbest wynikające z rozporządzenia. Nie zostały również wybudowane lokalne lub regionalne składowiska odpadów zawierających azbest, co przyczynia się do eksportu tego rodzaju odpadów i opłacanie kosztów ich składowania na rzecz innych państw.

Jednocześnie obserwuje się usuwanie bez żadnego zabezpieczenia uszkodzonych wyrobów azbestowo-cementowych na dzikie wysypiska.

Z posiadanych informacji wynika, że organy administracji rządowej i samorządowe nie dysponują danymi o ilości wyrobów zawierających azbest zabudowanych na ich terenie oraz o stanie zużycia tych wyrobów.

Z uwagi na rangę problemu w ciągu najbliższych dwóch lat polskie przepisy prawne dotyczące azbestu powinny być znowelizowane zgodnie z wymaganiami dyrektyw Unii Europejskiej. Zakłada się również ratyfikację przez Polskę Konwencji Międzynarodowej Organizacji Pracy nr 162 z 1986 roku dotyczącej bezpieczeństwa w stosowaniu azbestu oraz wdrożenie do końca 2002 roku Dyrektywy Rady 83/477/EWG dotyczącej ochrony pracowników przed zagrożeniem związanym z narażeniem na działanie azbestu w pracy, wraz ze zmianami zamieszczonymi w Dyrektywie Rady 91/382/EWG¹⁰⁾. Wykaz aktów prawnych Unii Europejskiej regulujących tę problematykę przedstawiono w załączniku 6.

Wdrożenie postanowień powyższych dyrektyw zawierających wymagania adresowane do pracodawców prowadzących działalność związaną z możliwością narażenia pracowników na pył azbestowy oraz konieczność zgłaszania takiej działalności odpowiedzialnym władzom państwowym, pozwoli na wyeliminowanie przypadkowych wykonawców prac nieposiadających wymaganej wiedzy o zagrożeniach stwarzanych przez azbest.

5.3 Stan realizacji ustawy z dnia 19 czerwca 1997 r. i rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 14 sierpnia 1998 r.

Badania w zakresie oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów budowlanych zawierających azbest, przeprowadził Główny Urząd Nadzoru Budowlanego (zał. 4)

Według stanu na koniec III kwartału 2001 r. w całym kraju sporządzonych zostało około 357 891 ocen, a liczba budynków ogółem wynosi 11,5 mln, w tym szacuje się, że obiekty zawierające azbest stanowią 13% tj. 1,5 mln.

Wyniki kontroli przeprowadzonej w zakładach w latach 1999 i 2000. pod kątem przestrzegania przepisów obowiązujących przy pracy związanej z usuwaniem lub zabezpieczeniem wyrobów zawierających azbest, przez Państwową Inspekcję Pracy i Inspekcję Ochrony Środowiska przedstawiono w załączniku 5.

5.4 Założenia 30-to letniego okresu usuwania wyrobów zawierających azbest z terytorium Polski

Realizacja Rezolucji Sejmu R.P. w sprawie programu wycofywania azbestu z gospodarki, jak i ustawy o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest wraz z aktami wykonawczymi, z uwagi na skalę problemu i jego ogólnokrajowy zasięg wymaga opracowania długofalowego programu usuwania tych wyrobów z terytorium Polski. Jako docelowy przyjęto 30-to letni okres realizacji tego programu.

Wszyscy znani producenci płyt azbestowo-cementowych, stosowanych przede wszystkim w budownictwie, określali czas użytkowania swoich wyrobów na 30 lat. Wynikało to z kilkudziesięcioletnich doświadczeń w użytkowaniu płyt wytwarzanych powszechnie stosowaną tzw. moką metodą produkcji (metodą Hatschek'a).

Ważną sprawą był montaż i konserwacja. Postępowanie zgodne z instrukcją producenta miało istotne znaczenie, gdyż na ogół brakowało wyspecjalizowanych wykonawców pokryć dachowych z płyt azbestowo-cementowych, a na terenach wiejskich z reguły zabudowywano je systemem „gospodarczym”. W związku z powyższym przy kryciu dachów występowały liczne błędy montażu powodujące pękanie płyt oraz ich odkształcanie, co skutkuje krótszym okresem ich eksploatacji

i takie wyroby powinny być usuwane przed upływem 30 lat. Prawidłowo położone i zamontowane płyty, pomalowane farbą akrylową oraz konserwowane co 5 do 7 lat, praktycznie mogą być użytkowane ponad 30 lat. Takich płyt jest w Polsce bardzo mało i stanowią one śladową ilość w ogólnej masie pokryć dachowych z azbesto-cementu.

Przy wykonywaniu elewacji stosowano płaskie płyty azbestowo-cementowe. Płyty, w większości pomalowane farbą akrylową, montowane były przez wyspecjalizowane przedsiębiorstwa. Wyroby te produkowane tzw. metodą suchą posiadają gorsze parametry mechaniczne w porównaniu z płytami wytwarzanymi metodą moką, stąd nie można zakładać dłuższego okresu ich eksploatacji niż przyjęte 30 lat.

30-to letni okres użytkowania dla płyt azbestowo-cementowych potwierdzony został w badaniach laboratoryjnych i polowych, które prowadzone były przez różne jednostki badawcze w krajach europejskich. Jedną z ważniejszych jest ekspertyza nr 2648 z dnia 30.10.1985 r. wykonana przez Uniwersytet Techniczny w Berlinie. W oparciu o wyniki badań stwierdzono, że dla płyt niemalowanych największa korozja i uwalnianie włókien azbestu ma miejsce w okresie 25 do 35 lat użytkowania tj. średnio 30 lat. Stopień korozji zależy zarówno od czasu użytkowania, jak i czynników atmosferycznych, charakterystycznych dla badanego obszaru. W regionach przemysłowych jest on 4-krotnie większy w porównaniu z terenami nie zanieczyszczonymi oraz 2-krotnie większy na obszarach wielkomiejskich. Natomiast płyty pomalowane i konserwowane wykazują odporność na działanie czynników atmosferycznych. Tak więc wiek płyt niemalowanych i stopień ich korozji pozostają w prostej zależności. Odnosząc się do warunków polskich można określić, że 30 lat użytkowania szarej, niemalowanej płyty dachowej oraz malowanej płyty elewacyjnej stanowi graniczny okres ich bezpiecznego użytkowania.

Ponadto w Polsce, wyroby zawierające azbest użytkowane są w okresie od 10 do 50 lat. Przy założonym okresie usuwania na lata 2003 - 2032, wiele z tych wyrobów przekroczy wszelkie normy i granice bezpiecznego użytkowania. Dlatego kolejność usuwania wyrobów zawierających azbest powinna być określona w lokalnych programach.

6 ILOŚĆ I ROZMIESZCZENIE WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST W BUDOWNICTWIE

Przy opracowaniu danych wykorzystano materiały i opracowania będące w posiadaniu Ministerstwa Gospodarki^{1,2)}.

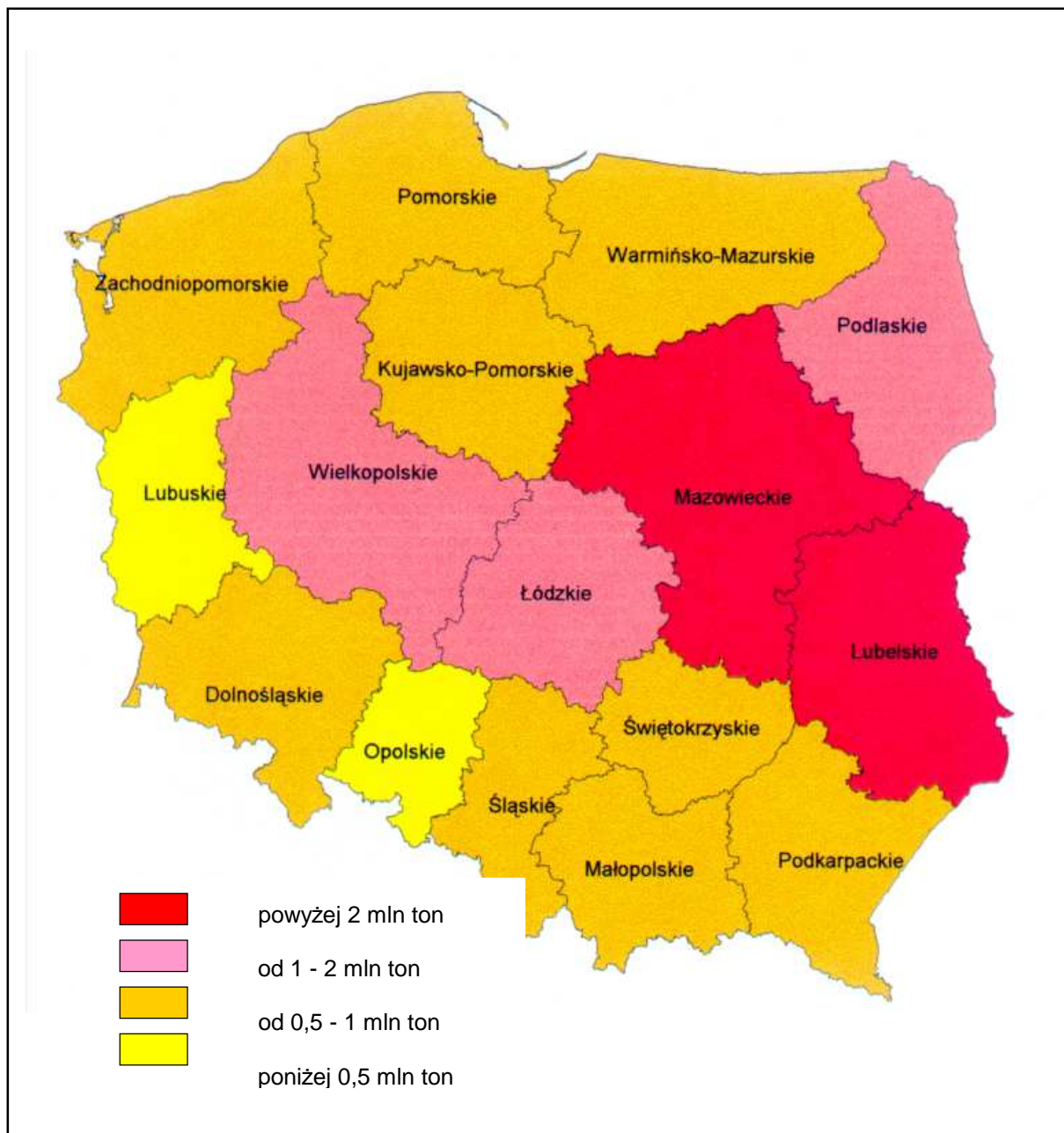
W oparciu o wymienione materiały dotyczące produkcji, importu i dystrybucji wyrobów azbestowo-cementowych oraz przyjęte średnie wskaźniki ich zużycia opracowany został bilans tych wyrobów stosowanych w obiektach budowlanych w Polsce (tablica 1, rys.1).

Wyroby zawierające azbest według stanu na rok 2000

Tablica 1

Nazwa wyrobu	Ilość [tony]
1. Płyty azbestowo-cementowe faliste i płaskie – 1 351 500 tys. m ²	14 866 500
2. Rury azbestowo – cementowe (wszystkie rodzaje) w budownictwie ziemnym i mieszkaniowo-gospodarczym oraz inne instalacje przemysłowe	600 000
Razem	15 466 500

Ilość zabudowanych wyrobów azbestowo-cementowych w układzie wojewódzkim przedstawiono w załączniku 7.

Rys. 1. Nagromadzenie wyrobów zawierających azbest w układzie wojewódzkim

7 IMPORT WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST PO ROKU 1997.

Import materiałów o specjalnym przeznaczeniu zawierających azbest dopuszcza **ustawa z 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest** (Dz. U. Nr 101 poz. 628) oraz każdego roku precyzuje **rozporządzenie Ministra Gospodarki w sprawie dopuszczenia wyrobów zawierających azbest do produkcji lub do wprowadzenia na polski obszar celny** (szczegółowe dane ujęto w załączniku 3 pkt 9 i załącznik 8).

Azbest i wyroby zawierające ten surowiec importowane są do Polski z różnych krajów i w różnej postaci. Można przypuszczać, że część wyrobów zawierających azbest jest wwożona na teren naszego kraju jako wyroby wmontowane na stałe do różnych maszyn i urządzeń. Najczęściej są to różnego rodzaju uszczelnienia. Należy podkreślić, że zdecydowana większość tych wyrobów może mieć odpowiedniki nie zawierające azbestu, choć w wielu wypadkach ceny takich odpowiedników są wyższe.

Azbest sprowadzany jest jako surowiec do produkcji diafragm niezbędnych w produkcji chloru. W tym wypadku substytucja azbestu nie jest jeszcze opanowana i nie może być w ciągu najbliższych lat zastąpiona innymi materiałami. Taka sytuacja jest również w większości krajów europejskich.

Import azbestu w postaci czystego azbestu włóknistego na diafragmy do elektrolizy przeponowej jest możliwy do dokładnego określenia. Nie jest to natomiast możliwe w przypadku wielu innych wyrobów zawierających azbest, gdyż często stanowią one niewielką część sprowadzanych maszyn czy urządzeń.

W przypadku wielu wyrobów, dawniej produkowanych w Polsce i w krajach Unii Europejskiej z zastosowaniem azbestu, obecnie produkuje się odpowiedniki, w których azbest zastąpiono innymi włóknami.

W stosowanych dawniej na dachach i elewacjach wyrobach azbestowo-cementowych azbest został całkowicie zastąpiony innymi włóknami i tylko takie, wolne od azbestu płyty cementowo-włókniste są obecnie produkowane w Polsce. Również producenci uszczelek w dużej części produkcji wyeliminowali azbest. Tu jednak w dalszym ciągu sprowadza się jako półprodukt płyty gumowe zbrojone azbestem i następnie wycina z nich uszczelki. Takie postępowanie często nie jest uzasadnione jako że substytucja azbestu jest tu możliwa i powiodła się w wielu krajach choć wymagała dodatkowych nakładów, a wyroby bezazbestowe są często droższe od tradycyjnych. Dotyczy to większości uszczelek i materiałów uszczelniających stosowanych m.in. w przemyśle chemicznym, spożywczym, samochodowym i w energetyce. Tylko w nielicznych przypadkach,

materiałów pracujących w ekstremalnie trudnych warunkach, substytucja azbestu jest i trudna i szczególnie kosztowna.

7.1 Import azbestu i wyrobów zawierających azbest w 2000 r w podziale na grupy wyrobów.

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Gospodarki z dnia 14 lutego 2000 roku w sprawie dopuszczenia w 2000 r. wyrobów zawierających azbest do produkcji lub wprowadzenie na polski obszar celny (Dz. U. Nr 15 poz. 188) w 2000 roku można było importować i stosować tylko azbest włóknisty (kod PCN 25 25 00 300), płyty azbestowo-kauczukowe (kod PCN 68 12 70 000) i uszczelki z tych płyt (kod PCN 68 12 90 000).

Dane zebrane w załączniku 8 wskazują, że miał miejsce również import materiałów zawierających azbest wykraczający poza delegację ustawy o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest i poza rozporządzeniem Ministra Gospodarki.

Program ma m.in. na celu wyeliminowanie wszelkich możliwości niekontrolowanego wwozu do Polski wyrobów zawierających azbest i uściślenie warunków niezbędnego importu.

Import 106 ton materiałów zawierających azbest budzi zaniepokojenie, zwłaszcza, że w większości istnieją możliwości substytucji azbestu.

7.2 Uwagi oraz postulaty dotyczące importu azbestu i wyrobów zawierających azbest

- a) Import azbestu na diafragmy do przeponowej elektrolizy jest obecnie uzasadniony wobec braku dostępnych i sprawdzonych technicznie substytutów azbestu w tym zakresie.
- b) Import płyt kauczukowo-azbestowych i uszczelki z tych płyt w wielu wypadkach nie jest uzasadniony, bowiem istnieje krajowa produkcja uszczelki, w których azbest został skutecznie wyeliminowany.
- c) Pozycje wykazu 2, 3, 4, 5, 6 wg załącznika 8, a obejmujące m.in. „Odzież, dodatki, obuwie i nakrycia głowy z mieszanin na bazie azbestu lub azbestu i węgla magnezu”, kod PCN 681250000 oraz „Papier, płyty pilśniowe i filc z mieszanin azbestu i węgla magnezu” kod 681260000 importowane były poza rozporządzeniem Ministra Gospodarki.
- d) Zastąpienie azbestu innymi materiałami włóknistymi jest w wielu przypadkach droższe i unikanie zwiększonych kosztów jest najczęściej przyczyną jego dalszego stosowania.

Biorąc pod uwagę powyższe, ustawa o zakazie stosowania azbestu wymaga nowelizacji (art. 1 ust. 3) w zakresie dopuszczania do produkcji lub do wprowadzania na polski obszar celny wyrobów zawierających azbest, celem ograniczenia i zlikwidowania niekontrolowanego importu oraz stosowania.

8 SKŁADOWISKA ODPADÓW – STAN I POTRZEBY

Przy opracowaniu niniejszych danych wykorzystano materiały i opracowania Ministerstwa Gospodarki ^{1,2)}.

Z usuwaniem wyrobów zawierających azbest nierozzerwalnie związany jest proces powstawania odpadów. Jedyną metodą unieszkodliwiania odpadu z azbestem jest ich składowanie. Dla orientacyjnego określenia potrzeb w zakresie przygotowania miejsc (składowisk) do ich składowania należy założyć ilość wyrobów z azbestem usuwanych w ustalonych przedziałach czasowych, a tym samym ilość powstających odpadów, w które przekształcają się demontowane wyroby.

Problem unieszkodliwiania azbestu i wyrobów zawierających azbest składowanych na istniejących i nowych składowiskach, zostanie rozwiązany w ramach wdrożenia Dyrektywy Rady 1999/31/WE w sprawie składowania odpadów. Wynikiem tymczasowo zamkniętych negocjacji akcesyjnych w obszarze „Środowisko” jest między innymi, wynegocjowany 3-letni okres przejściowy dotyczący art. 14 c (par. 2,3,4,6) ww. dyrektywy, który stwarza możliwość osiągnięcia zgodności parametrów technicznych istniejących składowisk odpadów z wymaganiami dyrektywy do 1 lipca 2012 r. Oznacza to, iż istniejące wysypiska niespełniające wymagań dyrektywy zostaną zmodernizowane najpóźniej do 1 lipca 2012 r. Nowe składowiska odpadów azbestowych spełniać winny wymagania konstrukcyjne dyrektywy z chwilą ich zakładania. Do końca września 2002 roku powinien być w związku z tym, przedstawiony szczegółowy plan implementacyjny dyrektywy 99/31WE w sprawie składowania odpadów. Dostosowanie do wymagań prawa wspólnotowego w zakresie gospodarki odpadami, w tym niebezpiecznymi (w tym azbest) zaliczone zostało do priorytetów NPPC w obszarze środowiska (rozdział 22.3 pkt. Dostosowanie do wymagań prawa wspólnoty w zakresie gospodarki odpadami).

Przy założeniu usuwania wyrobów zawierających azbest do końca 2032 r. za wystarczające dla potrzeb programu uznano podzielenie tego 30 letniego okresu na 3 podokresy.

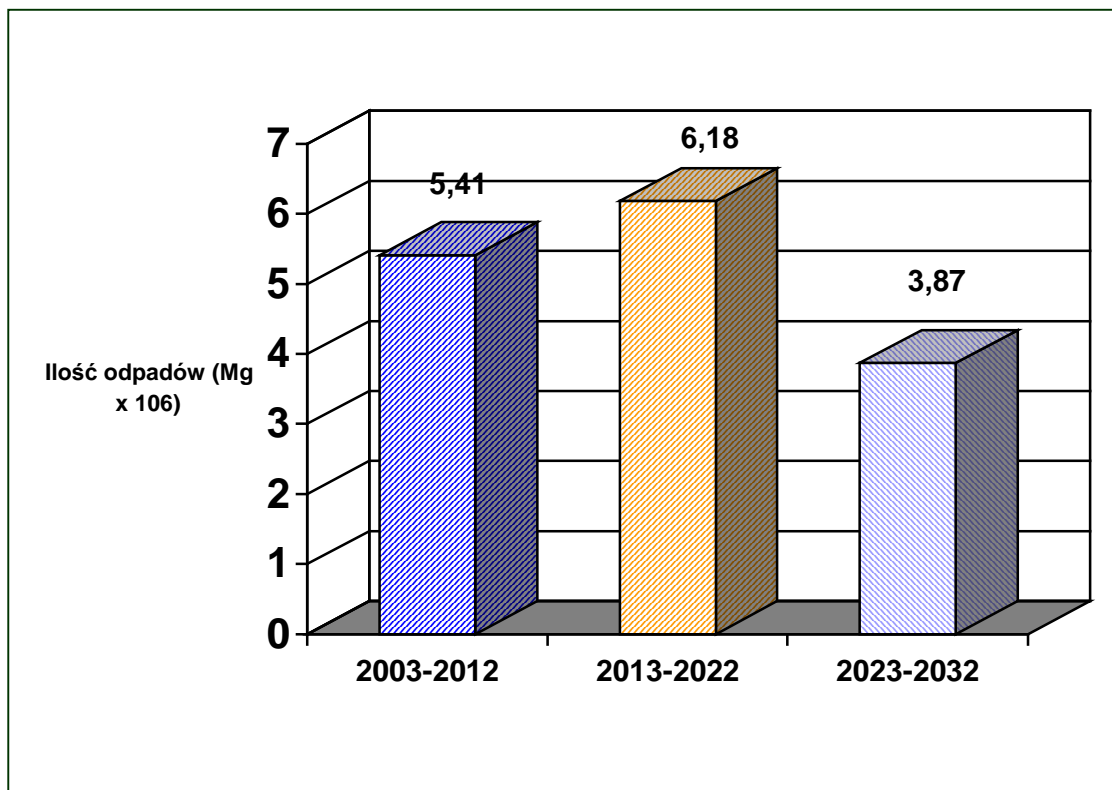
Prognozowanie ilości powstających odpadów dla trzech przyjętych przedziałów czasowych w układzie wojewódzkim przedstawiono w tabelicy 2.

Stanowią one dane wyjściowe do obliczenia pojemności i ilości potrzebnych składowisk w układzie wojewódzkim w latach 2003-2032 dla trzech przedziałów czasowych. Należy podkreślić, że około 90 % tych odpadów stanowią wyroby azbestowo-cementowe.

Przewidywana ilość odpadów zawierających azbest powstających w wyniku usuwania wyrobów z azbestem w układzie województw, w perspektywie lat 2003-2032.

Tablica 2

Województwo	Lata		
	2003-2012	2013-2022	2023-2032
	Ilość powstających odpadów z azbestem (usuwanym wyrobów zawierających azbest) [Mg]		
Dolnośląskie	201 810	230 640	144 150
Kujawsko-pomorskie	277 074	316 656	197 910
Lubelskie	773 426	883 916	552 447
Lubuskie	83 422	95 340	59 587
Łódzkie	406 136	464 156	290 098
Małopolskie	329 255	376 292	235 183
Mazowieckie	1 036 395	1 184 452	740 283
Opolskie	113 998	130 284	81 428
Podkarpackie	232 767	266 020	166 263
Podlaskie	386 144	441 308	275 818
Pomorskie	204 008	233 152	145 720
Śląskie	296 057	311 712	171 511
Świętokrzyskie	303 093	334 964	199 353
Warmińsko-mazurskie	229 411	262 184	163 865
Wielkopolskie	355 245	444 056	310 839
Zachodniopomorskie	185 034	211 468	132 168
Polska	5 413 275	6 186 600	3 866 623

Rys. 2. Ilość odpadów zawierających azbest do składowania w okresie 30 lat

Szczegółowe dane dotyczące składowania odpadów zawierających azbest oraz niezbędnej do tego celu ilości składowisk zamieszczone są w załączniku 9.

9 POSTULOWANE KIERUNKI WSPARCIA „PROGRAMU...” I SZACUNKI PODSTAWOWYCH WIELKOŚCI

9.1 Założenia

Usuwanie i wymiana wyrobów zawierających azbest jest zadaniem długotrwałym ze względu na ich dużą ilość, a także wysokość potrzebnych środków finansowych. Szacuje się, że do przeprowadzenia tego procesu niezbędny będzie okres – około 30-tu lat. Tak ogromne i długotrwałe zadanie wymaga określonej strategii postępowania.

W realizacji „Programu...” zwracać się będzie uwagę na obszary, w których azbest musi być usuwany lub unieszkodliwiany. Obszary te dotyczą:

- stopniowej eliminacji dopuszczonych do produkcji i stosowania wyrobów zawierających azbest na podstawie delegacji zawartej w ustawie z dnia 19 czerwca 1997 roku o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest,

- ograniczania uciążliwości wyrobów użytkowanych od dawna,
- unieszkodliwiania wyrobów zawierających azbest, których stan techniczny nie pozwala na dalsze użytkowanie,
- budowy składowisk odpadów azbestowych oraz ich zabezpieczeniu przed powtórny skażeniem środowiska azbestem,
- unieszkodliwiania odpadów azbestowych znajdujących się na drogach i placach należących do podmiotów gospodarczych i innych jednostek, w tym jednostek samorządu terytorialnego.

Przyjęto następujące założenia:

- w Polsce około 85% azbestu znajduje się w wyrobach budowlanych (według dostępnych danych statystycznych),
- usuwanie i wymiana wyrobów zawierających azbest jest działalnością remontowo-budowlaną i przynieść powinna znaczne ożywienie gospodarcze w dziedzinie budownictwa i produkcji materiałów budowlanych,
- dla podniesienia rangi „Programu...” oraz jego właściwego przedstawiania w mediach publicznych, duże znaczenie – również inspirujące – mieć będzie finansowanie z budżetu państwa,
- powinien powstać rynek usług kredytowo-bankowych dla obsługi nowych klientów z atrakcyjnymi ofertami dla mniej zamożnych właścicieli obiektów budowlanych,
- powstaną znaczne dochody z podatków i opłat z tytułu usuwania wyrobów zawierających azbest, a także składowania ich jako odpadów. Do obliczeń przyjęto istniejące stawki podatku VAT i stawki podatku dochodowego, oraz przewidywania kształtowania się wysokości podatku dochodowego w latach przyszłych – na podstawie pisma Departamentu Podatków Bezpośrednich Ministerstwa Finansów z dnia 5 czerwca 2000 r znak PB-8W75-/032-3/1705/00

dla lat 2001 – 2002	- 28%
dla roku 2003	- 24%
dla roku 2004 i następnych	- 22%
- ze względu na planowany wzrost miejsc pracy uzasadnionym staje się postulowanie wsparcia ze środków Funduszu Pracy np. w formie dofinansowania szkoleń, refundacji opłat na rzecz ZUS i inne,
- konieczność ratyfikacji przez Polskę Konwencji Międzynarodowej Organizacji Pracy (MOP) Nr 162 z 1986r. oraz dostosowania się do wymagań dyrektyw dotyczących azbestu, których stosowanie stanowić będzie obowiązek po wejściu Polski do Unii Europejskiej. Zasadnym jest

zatem podejmowanie działań w celu uzyskania wsparcia z funduszy Unii Europejskiej oraz innych funduszy zagranicznych^{10,11)},

- nadrzędne znaczenie ma ograniczenie wzrastającej ilości zachorowań i zgonów w Polsce (analogicznie, jak w Europie), wywoływanych szkodliwością azbestu⁴⁾. Potrzeba ochrony zdrowia i życia ludności zasadnym czyni skierowanie środków z funduszy ekologicznych na wsparcie „Programu...”, według zasad obowiązujących aktualnie, a także tworzonych w przyszłości.

W dokonanych szacunkach pominięto usuwanie drobnych wyrobów zawierających azbest, znajdujących się poza budownictwem, ze względu na:

- niewielką ilość takich wyrobów, w stosunku do ogólnej masy wyrobów do usunięcia,
- obligatoryjne zobowiązania właścicieli przedmiotów zawierających azbest, a także firm zajmujących się wymianą i usuwaniem zużytych wyrobów do podporządkowania się ogólnym przepisom w tym zakresie,
- przyjęcie założenia, że usunięcie zużytych, drobnych wyrobów zawierających azbest, w każdym przypadku dokonywane jest na koszt właściciela, nie wymaga więc ani dodatkowych kosztów, ani sposobów finansowania.

9.2 Szacunek kosztów realizacji „Programu...” oraz źródła finansowania w okresie 30-tu lat.

Tablica 3

L.p.	Wyszczególnienie	Koszty [w mln zł]	Źródła finansowania [w mln. zł]
1.	Utworzenie bazy danych o lokalizacji, ilości i stanie istniejących wyrobów zawierających azbest, przewidywanych do usunięcia jako odpady niebezpieczne - w skali gmin, powiatów, województw i kraju ¹ oraz		Baza danych wyrobów zawierających azbest – źródła finansowania określono w uzasadnieniu do ustawy Prawo ochrony środowiska (Tytuł 3

¹ Baza danych dot. wyrobów zawierających azbest wynika z przepisów ustawy z dnia 27 kwietnia 2001r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. Nr 62, poz. 627), a baza danych o gospodarowaniu odpadami z ustawy z dnia 27 kwietnia 2001r. o odpadach (Dz. U. Nr 62, poz. 628).

	<p>utworzenie bazy danych dotyczącej gospodarowania odpadami.</p> <p>Dodatkowo czynności wspierające:</p> <p>- opracowanie wojewódzkich, powiatowych i gminnych planów ochrony przed szkodliwością azbestu i programów usuwania wyrobów zawierających azbest</p> <p>- szkolenie pracowników administracji publicznej w zakresie szczegółowych przepisów i procedur dotyczących azbestu²</p>	<p>3,50</p> <p>1,50</p>	<p>Przeciwdziałanie zanieczyszczeniom). Baza danych o gospodarowaniu odpadami – źródła finansowania zawarte są w planie implementacji Dyrektywy Nr 75/442/EWG – opracowanym przez Ministerstwo Środowiska.</p> <p>80 % tj. 2,80 mln zł budżet państwa i budżety jednostek samorządu terytorialnego</p> <p>20 % tj. 0,70 mln zł fundusze:</p> <p>- Fundusz PHARE – 2003, - Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, - Fundusz Spójności</p> <p>90 % tj. 1,35 mln zł budżet państwa i budżety jednostek samorządu terytorialnego</p> <p>10 % tj. 0,15 mln zł fundusze:</p> <p>- Fundusz PHARE – 2003, - Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, - Fundusz Spójności</p>
2.	<p>Oczyszczanie miejsc publicznych i wspieranie inicjatyw samorządu terytorialnego, w tym:</p> <p>- Oczyszczenie terenów i obiektów publicznych w gminach szczególnie zanieczyszczonych azbestem, po potwierdzeniu zagrożeń wynikami badań środowiska oraz oceną środowiskowego ryzyka</p> <p>- Wspieranie inicjatyw samorządu</p>	<p>580,00</p> <p>400,00</p> <p>100,00</p>	<p>80 % tj. 464,00 mln zł fundusze jednostek samorządu terytorialnego i ekologiczne</p> <p>20 % tj. 116,00 mln zł Fundusz Spójności i Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego</p> <p>jak wyżej</p> <p>jak wyżej</p>

² koszty szkoleń dla pracowników administracji wojewódzkiej, powiatowej i gminnej zostaną częściowo sfinansowane w ramach kosztów zaplanowanych w związku z wdrożeniem Dyrektywy Rady 75/442/EWG z dnia 15 lipca 1975 r. w sprawie odpadów

	terytorialnego, zmierzających do konsekwentnego usuwania niebezpiecznych wyrobów oraz skutków ich szkodliwości dla mieszkańców i środowiska - Badania powietrza, gleby i wody zanieczyszczonych miejsc publicznych	80,00	jak wyżej
3.	Usunięcie wyrobów zawierających azbest	47 043,00	100 % właściciele obiektów ³
4.	Zwiększenie zatrudnienia o 47 250 osób.	170,00	63 % tj. 105,00 mln zł inwestorzy prywatni, 25 % tj. 45,00 mln zł Fundusz Pracy ⁴ 12 % tj. 20,00 mln zł Europejski Fundusz Socjalny
5.	Budowa składowisk odpadów azbestowych	340,00	140,00 mln zł fundusze ekologiczne, 80,00 mln zł budżety jednostek samorządu terytorialnego, 50,00 mln zł środki własne i kredyty, 70,00 mln zł Fundusz Spójności, Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (ok. 20%)
6.	Działalność informacyjno-popularyzacyjna w mediach (telewizja, radio, prasa) nt. bezpiecznego postępowania z wyrobami zawierającymi azbest oraz sposobów ich usuwania oraz szkodliwości azbestu	60,00	45 % tj. 27,00 mln zł budżet państwa 45 % tj. 27,00 mln zł budżety jednostek samorządu terytorialnego, ok. 10% tj 6,00 mln zł Fundusz Spójności
7.	Monitorowanie realizacji programu	30,00	100 % budżet państwa
8.	Utworzenie ośrodka oceny ryzyka zdrowotnego i badań	4,00	100 % budżet państwa
9.	Koszty obsługi programu z wyłączeniem poz. 3 w tym: - ze środków publicznych - ze środków prywatnych - ze środków zagranicznych	1 189,00 821,15 155,00 212,85	w tym budżet państwa 65,15 mln zł
10.	Koszty obsługi „Programu...” ogółem łącznie z poz.3	48 232,00	Uczestnicy „Programu...”
11.	Potrzeby kredytowe na obsługę prac usuwania wyrobów – ok. 70 % kosztów łącznie z poz. 3	32 930,00	Właściciele i banki

³ w tym, prywatni właściciele obiektów z wyrobami zawierającymi azbest

⁴ wspieranie zatrudniania bezrobotnych, szkolenia i refundacje opłat na rzecz ZUS

Uwaga dotycząca pozyskania funduszy z Unii Europejskiej

Pozyskanie środków z funduszy Unii Europejskiej wiąże się z odpowiednimi wymogami np.:

- środki z funduszu PHARE – 2003, ich pozyskanie możliwe będzie tylko dla beneficjentów przygotowanych do złożenia odpowiednich wniosków w terminach wynikających z procedur PHARE – 2003,
- środki z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, ich pozyskanie możliwe będzie tylko przez uwzględnienie w odpowiednich programach operacyjnych,
- środki z Funduszu Spójności, ich pozyskanie możliwe będzie wyłącznie dla dużych projektów inwestycyjnych o wartości nie niższej niż 10 mln EURO. Może to oznaczać zbiorcze zadanie dla szeregu podobnych zadań w programach regionalnych.

Podział kosztów według źródeł finansowania na podstawie tabeli nr 3

Tablica 4

L.p. tabeli	Środki publiczne Wartość i źródło finansowania w mln zł		Środki prywatne Wartość i źródło finansowania w mln zł	Środki zagraniczne (UE) Wartość i źródło finansowania w mln zł
1.	4,15	- budżet państwa	----	0,85 - PHARE – 2003, - Europejski Fundusz Rozwoju, Regionalnego - Fundusz Spójności
2.	464,00	- fundusze ekologiczne	----	116,00 - Fundusz Spójności i Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
3.	----		47 043,00 - kapitał własny i kredyty	----
4.	45,00	- fundusz pracy	105,00 - kapitał własny	20,00 - Europejski Fundusz Socjalny
5.	220,00	- fundusz ekologiczny i budżety jednostek samorządu terytorialnego	50,00 - kapitał własny i kredyty	70,00 - Fundusz Spójności i Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
6.	27,00	- budżet państwa,	----	6,00 – Fundusz Spójności
	27,00	- fundusz ekologiczny		
7.	30,00	- budżet państwa	----	----
8.	4,00	- budżet państwa	----	----
	821,15		47 198,00	212,85

w tym:

- 65,15 - budżet państwa
- 711,00 - budżety jednostek
samorządu
terytorialnego,
- fundusze ekologiczne
- 45,00 - fundusze pracy

Rozliczenie planowanych środków z budżetu państwa w czasie według harmonogramu zadań w mln zł.

Pozycja z Tablicy 4	T e m a t	Lata			Średnio rocznie w latach	
		2003 – 2032	2003 – 2006	2007 - 2032	2003 - 2006	2007 - 2032
1.	Opracowanie planów ochrony przed szkodliwością azbestu i szkolenia	4,15	4,15	---	1,04	---
6.	Działalność informacyjno-popularyzacyjna w mediach	27,00	3,60	23,40	0,90	0,90
7.	Monitoring realizacji „Programu...” i działalności koordynacyjnej	30,00	4,00	26,00	1,00	1,00
8.	Ośrodek oceny ryzyka zdrowotnego i badań	4,00	4,00	---	1,00	---
Razem:		65,15	15,75	49,40	3,94	1,90

9.3 Szacunek spodziewanych dochodów z realizacji „Programu...” w okresie 30-tu lat (załącznik 10).

- dla budżetu państwa

z tytułu:	- usuwania wyrobów zawierających azbest (VAT i podatek dochodowy)	4 099,07 mln zł
	- nowych pokryć i wyrobów (VAT i podatek dochodowy)	5 285,28 mln zł
	- eksploatacji składowisk odpadów (VAT i podatek dochodowy)	604,80 mln zł
	ogółem :	<u>9 989,15 mln zł</u>

- dla funduszu ekologicznego i samorządów terytorialnych

Z tytułu:	- opłat za składowanie odpadów	<u>1 566,00 mln zł</u>
	Łącznie	<u>11 555,15 mln zł</u>

Uwaga: Poziom dochodów bazuje na cenach i podatkach według stanu w roku 2001. Faktyczne dochody będą znacznie wyższe, po spodziewanych zmianach w wysokości podatku VAT i innych opłat.

Porównanie planowanych nakładów ze środków publicznych na realizację „Programu...” ze spodziewanymi dochodami, dla budżetu państwa i budżetów samorządowych wskazuje na wyższy poziom dochodów. Tym nie mniej główny ciężar kosztów będą musieli ponieść właściciele obiektów. Alternatywą dla nich będzie utrata od 30 do 50 % wartości budynków, gruntów i mieszkań w rejonach zagrożonych emisją azbestu. Nacisk na usuwanie tych wyrobów nasili się z pewnością po wejściu do Unii Europejskiej, gdzie takie zachowania są już powszechne. Natomiast modernizacja obiektów i usunięcie z nich szkodliwego azbestu owocować będzie znacznym przyrostem wartości budynków, gruntów i mieszkań, co wykazano w tablicy 5 poz.12.2. „Inne korzyści z realizacji Programu” – łącznie na kwotę **123 000 mln zł** (Załącznik 12).

10 ZAŁOŻENIA ORGANIZACJI, KONTROLI I MONITORINGU „PROGRAMU...”

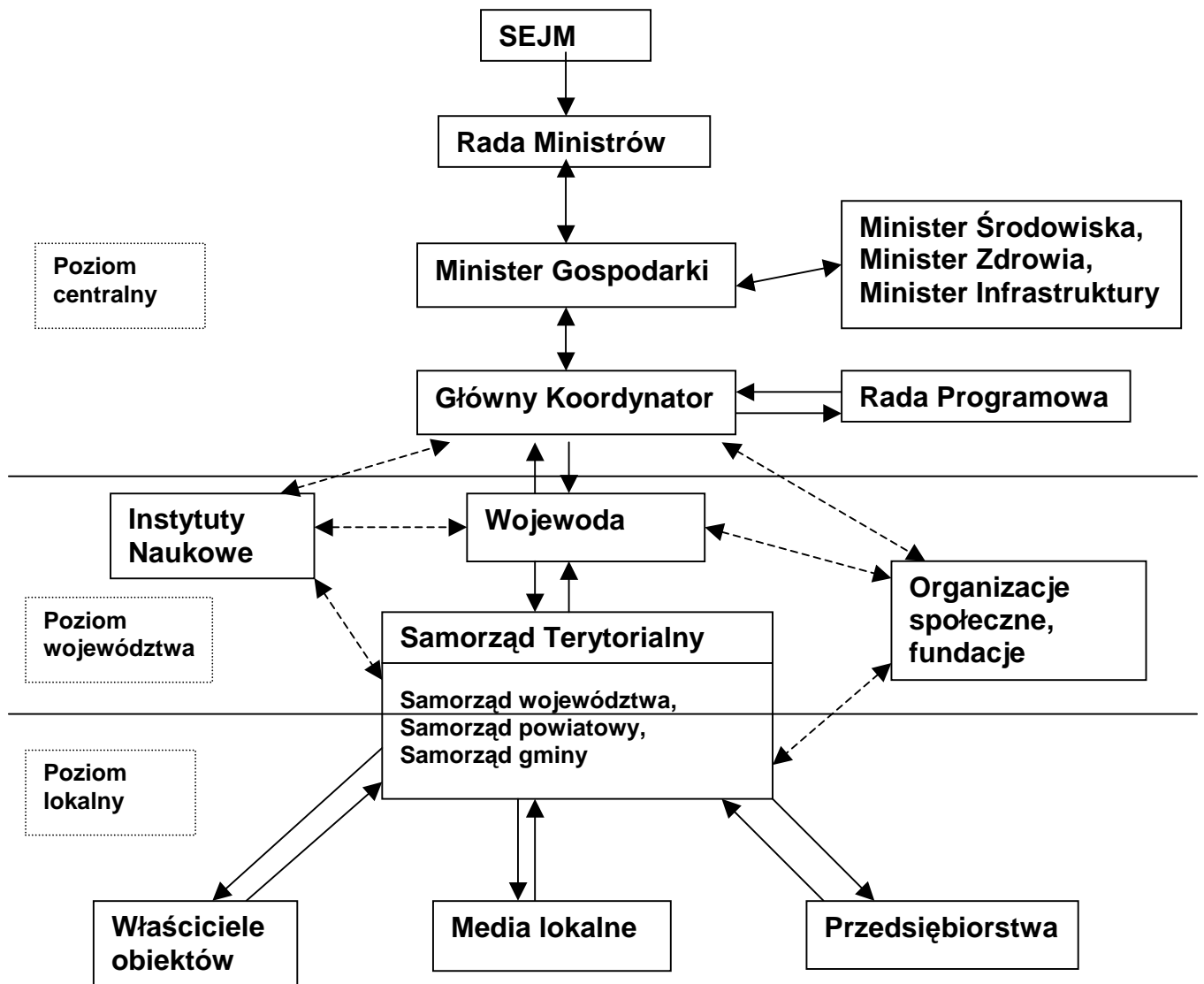
10.1 Koncepcja zarządzania „Programem...”

Interdyscyplinarność „Programu...” powoduje konieczność koordynacji wszystkich jednostek i instytucji przedmiotowo odpowiedzialnych za realizację poszczególnych zadań lub pośrednio biorących udział w ich realizacji. Dlatego też zadania przewidziane „Programem...” będą realizowane na trzech poziomach:

- centralnym – Rada Ministrów, minister właściwy do spraw gospodarki i w strukturze ministerstwa Główny Koordynator „Programu...”
- wojewódzkim – wojewoda, samorząd województwa,
- lokalnym – samorząd powiatowy, samorząd gminny.

Niezbędnym elementem „Programu...” jest powołanie Głównego Koordynatora, jako osoby odpowiedzialnej za współdziałanie poszczególnych jednostek i instytucji oraz podejmowanie inicjatyw w jego wdrażaniu. Należy zaznaczyć, że „Program...” powinien być realizowany przez istniejące struktury poszczególnych resortów oraz samorządu terytorialnego i nie powodować tworzenia nowych stanowisk w administracji. Nieodzownym elementem wspierającym założenia „Programu...” będzie także współpraca z organizacjami pozarządowymi, instytutami naukowymi oraz mediami.

Projekt zarządzania „Programem...” przedstawia poniższy schemat.

Rys. 3 Projekt zarządzania „Programem...”.

10.2 Szczegółowy zakres zadań realizowanych na poszczególnych poziomach

W celu realizacji wszystkich zadań przewidzianych w „Programie...”, niezbędnym jest zaangażowanie administracji publicznej i różnych instytucji działających na trzech poziomach:

- centralnym,
- wojewódzkim,
- lokalnym.

POZIOM CENTRALNY

Główny Koordynator do spraw „Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski”

1. Główny Koordynator do spraw „Programu...” będzie powoływany i odwoływany przez Ministra Gospodarki.

2. Do zadań Głównego Koordynatora należy m.in.:

- przeprowadzanie uzgodnień międzyresortowych w zakresie prac przygotowawczych dla realizacji poszczególnych zadań (etapów) „Programu...”,
- przygotowywanie materiałów budżetowych związanych z realizacją „Programu...”,
- coroczna aktualizacja „Programu...” ze względu na jego otwartość i konieczność uszczegóławiania wielu zadań,
- stała współpraca z organami administracji rządowej, samorządu terytorialnego oraz innymi do kompetencji, których należy realizacja zadań w zakresie zbieżnym z „Programem...”,
- współpraca z mediami w tematyce azbestu, inspiracja i koordynacja działań ujętych w „Programie...”,
- współpraca z ministrem właściwym do spraw finansów publicznych i pełnomocnikiem rządu ds. obsługi środków finansowych pochodzących z Unii Europejskiej (rozp. RM z dn. 16.06.1998 r, Dz. U. Nr.76, poz. 494) w zakresie przekazywania i dysponowania środkami pochodzącymi z funduszy wspólnotowych,
- współdziałanie z organizacjami pozarządowymi,
- współpraca z instytucjami udostępniającymi środki finansowe na realizację „Programu...” (Bank Ochrony Środowiska, wojewódzkie fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, itp.),

- wspomaganie merytoryczne ministra właściwego do spraw gospodarki w sprawach związanych z azbestem, ministra właściwego do spraw środowiska w zakresie spraw związanych ze zrównoważonym rozwojem, ministra właściwego do spraw zdrowia w zakresie problematyki zdrowotnej, ministra właściwego do spraw infrastruktury w zakresie problematyki określonej w „Programie...”,
- ścisła współpraca z Ministerstwem Środowiska oraz innymi instytucjami w zakresie spraw dotyczących krajowego programu ochrony środowiska oraz krajowego planu gospodarki odpadami,
- bieżąca analiza danych , modyfikacja „Programu...” oraz formułowanie nowych zadań,
- sporządzanie i przekazywanie stosownych informacji ze stanu realizacji „Programu...” – dla potrzeb ministra właściwego do spraw gospodarki i Rządu,
- ścisła współpraca z Radą Programową.

Rada Programowa

1. Rada Programowa jest ciałem opiniodawczo doradczym powołanym w celu rozpatrywania kierunków realizacji zadań „Programu...” i jego poszczególnych etapów. Członkowie Rady pełnić będą swoje funkcje bez dodatkowego wynagrodzenia.

2. W skład Rady Programowej wchodzi:

- 1) Główny Koordynator jako Przewodniczący Rady,
- 2) po jednym przedstawicielu ministrów właściwych do spraw: gospodarki, infrastruktury, finansów, środowiska, zdrowia, pracy, rolnictwa i rozwoju wsi, oraz spraw wewnętrznych,
- 3) przedstawiciel Urzędu Komitetu Integracji Europejskiej,
- 4) po jednym przedstawicielu Głównego Inspektora Pracy, Głównego Urzędu Nadzoru Budowlanego, Głównego Inspektora Ochrony Środowiska, Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Głównego Inspektora Sanitarnego,
- 5) po jednym przedstawicielu wojewodów,
- 6) po jednym przedstawicielu samorządu terytorialnego – z każdego województwa,
- 7) do trzech przedstawicieli organizacji pozarządowych,
- 8) do trzech przedstawicieli nauki.

3. Pracami Rady kieruje Prezydium Rady, w skład której wchodzi Przewodniczący oraz trzech członków wybieranych na pierwszym posiedzeniu Rady zwykłą większością głosów.

4. Do zadań Rady Programowej należy:

- inicjowanie działalności związanej z realizacją zadań „Programu...”,
- ocenianie stanu prac oraz wyznaczanie ich kierunków na podstawie przedstawianych materiałów,
- opracowywanie i inicjowanie ważniejszych aktów prawnych związanych z zadaniami „Programu...” oraz innymi, szczególnie mającymi na celu podwyższenie poziomu zdrowia i bezpieczeństwa ludności oraz ochrony środowiska,

POZIOM WOJEWÓDZTWA

1. Na poziomie województwa za realizację „Programu...” odpowiada wojewoda i zarząd województwa.

2. Do zadań wojewody należy:

- współpraca z samorządem terytorialnym w zakresie zadań określonych w „Programie...”,
- opiniowanie projektów informacji (sprawozdań) o realizacji „Programu...” na terenie województwa,
- współpraca z Głównym Koordynatorem w zakresie potrzeb wynikających z bieżącej realizacji „Programu...”,
- współpraca z uczelniami i instytucjami naukowymi, organizacjami pozarządowymi, ekspertami poszczególnych dziedzin, niezbędnymi przy realizacji „Programu...”.
- współpraca z lokalnymi mediami w zakresie spraw objętych „Programem...”, a także zagrożeń z tego tytułu,
- opiniowanie wniosków jednostek samorządu terytorialnego na realizację zadań „Programu...”,
- przekazywanie otrzymanych środków finansowych do właściwych jednostek samorządu terytorialnego na realizację zatwierdzonych zadań z zakresu usuwania zagrożeń z tytułu azbestu,
- przekazywanie wytycznych oraz informacji związanych z realizacją „Programu...”,
- przygotowywanie i aktualizacja wojewódzkich programów usuwania wyrobów zawierających azbest.

3. Do zadań samorządu województwa należy:

- współpraca z samorządem powiatowym i samorządem gminnym,
- przedkładanie informacji o realizacji „Programu...” na terenie województwa Głównemu Koordynatorowi do spraw „Programu...”, wojewodzie oraz organom samorządu terytorialnego, właściwym w zakresie wojewódzkiego planu gospodarki odpadami,

- współpraca z Głównym Koordynatorem w zakresie potrzeb wynikających z bieżącej realizacji „Programu...”,
- współpraca z uczelniami i instytucjami naukowymi, organizacjami pozarządowymi, ekspertami poszczególnych dziedzin, niezbędnymi przy realizacji „Programu...”,
- współpraca z lokalnymi mediami w zakresie spraw objętych „Programem...”, a także zagrożeń z tego tytułu,
- zbieranie wniosków dotyczących organizacji i finansowania stosownych przedsięwzięć dotyczących najbardziej zagrożonych terenów lub obiektów publicznych,
- uwzględnianie usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest w wojewódzkich planach gospodarki odpadami i programach ochrony środowiska,
- opracowanie planu sytuacyjnego rozmieszczenia na terenie województwa wyrobów zawierających azbest na podstawie informacji przekazywanych przez samorząd powiatowy,

POZIOM LOKALNY

Na poziomie lokalnym w realizację zadań „Programu...” zaangażowane są zarówno samorząd powiatowy jak również samorząd gminny.

Do zadań zarządu powiatu należy:

- sporządzanie rocznych informacji w zakresie realizacji zadań „Programu...” na terenie powiatów oraz ich przekazywanie samorządowi województwa,
- inspirowanie właściwej działalności w zakresie usuwania wyrobów zawierających azbest,
- współpraca z wojewodą, samorządem województwa oraz samorządem gminnym, w zakresie zadań wynikających z „Programu...”,
- współpraca z lokalnymi mediami, szczególnie dla pobudzenia odpowiednich inicjatyw społecznych i przedstawiania opinii,
- współpraca z organizacjami społecznymi wspierającymi „Program...”,
- uwzględnianie usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest w powiatowych planach gospodarki odpadami,
- gromadzenie danych liczbowych o ilości i rozmieszczeniu wyrobów stosownie do przepisów rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 14 sierpnia 1998r.
- ustalanie rejonów spodziewanego wzrostu zagrożenia pyłem azbestu z uwagi na koncentrację występowania uszkodzeń lub technologicznego zużycia wyrobów zawierających azbest,

Do zadań rady powiatu należy:

- nadzorowanie wykorzystania przyznaných środków finansowych,
- prowadzenie lokalnej polityki społecznej w zakresie opłat za składowanie odpadów zawierających azbest, w stosunku do uboższych właścicieli obiektów. Częściowe lub całkowite zwalnianie z opłat – inicjowanie i organizowanie innych form pomocy dla mieszkańców, przy usuwaniu wyrobów zawierających azbest.

Do zadań zarządu gminy należy:

- uwzględnianie usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest w gminnych planach gospodarki odpadami,
- współpraca z lokalnymi mediami celem rozpowszechniania informacji dotyczących zagrożeń powodowanych przez azbest oraz wyroby z azbestem,
- przygotowywanie wykazów obiektów zawierających azbest oraz rejonów występującego narażenia na ekspozycję azbestu,
- przygotowywanie rocznych sprawozdań finansowych z realizacji zadań „Programu...”.

Do zadań rady gminy należy:

- przyjmowanie rocznych sprawozdań finansowych zarządu gminy z realizacji zadań „Programu...”.

Uwaga:

Powyższe zadania zostały szerzej opisane w załączniku 11.

11 UWARUNKOWANIA REALIZACJI „PROGRAMU...”

Realizacja „Programu...” wymaga przestrzegania przepisów zawartych w niżej wymienionych ustawach:

- z dnia 7 lipca 1994 r – Prawo budowlane (tekst ujednolicony) (Dz. U. Nr 89, poz. 414, z późn. zm.),
- z dnia 19 czerwca 1997 r o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. Nr 101, poz. 628, z późn. zm.),
- z dnia 20 czerwca 1997 r – Prawo o ruchu drogowym (Dz. U. Nr 98, poz.602 z późn. zm.),
- z dnia 12 maja 2000 r – o zasadach wspierania rozwoju regionalnego (Dz. U. Nr 48, poz. 550, z późn. zm.)
- z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach (Dz. U. Nr 62, poz. 628),
- z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska (Dz. U. Nr 62, poz. 627),
- z dnia 27 lipca 2001 r o wprowadzeniu ustawy - Prawo ochrony środowiska, ustawy o odpadach oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. Nr 100, poz.1085),

11.1 W zakresie nowelizacji przepisów prawa

Nowelizacja ustawy o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest z dnia 19 czerwca 1997r.
(Dz. U. Nr 101, poz. 628 z późn. zm.), szczególnie w zakresie:

- udzielania zezwolenia, lub wprowadzenia innych wymagań kwalifikacyjnych dla firm, wykonujących prace polegające na naprawie, konserwacji lub usuwaniu wyrobów zawierających azbest – w zakresie udowodnienia odpowiedniego przeszkolenia pracowników, posiadania wymaganego wyposażenia technicznego oraz stosowania technologii prac, właściwej dla ochrony pracowników i środowiska przed szkodliwością azbestu,
- wprowadzenia – dla właścicieli obiektów zawierających azbest – odpowiedzialności administracyjnej, za nieprzestrzeganie przepisów prawa, dotyczących ochrony przed szkodliwością azbestu,
- stopniowej likwidacji nadmiernego i niekontrolowanego importu wyrobów zawierających azbest, a także przestrzegania przy stosowaniu takich wyrobów stosownych procedur postępowania,

Nowelizacja ustawy - Prawo budowlane z dnia 7 lipca 1994 r. (Dz. U. Nr 89, poz. 414 z późn. zm.)
w zakresie wprowadzenia do jego przepisów właściwych wymogów postępowania dla obiektów budowlanych z wyrobami zawierającymi azbest.

Nowelizację rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 14 sierpnia 1998 r. w sprawie bezpiecznego użytkowania oraz warunków usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. Nr 138, poz. 895), szczególnie w zakresie zmian wynikających z nowelizacji odpowiednich ustaw jak wyżej oraz innych wniosków, zawartych w niniejszym opracowaniu, w tym wdrożenie przyjętych procedur postępowania ¹²⁾ .

Wydanie rozporządzenia Ministra Zdrowia – dotyczącego powołania Ośrodka Referencyjnego do spraw zdrowotnych w zakresie azbestu i przeprowadzania odpowiednich badań specjalistycznych.

11.2 W zakresie działań organizacyjnych i finansowych

- Wprowadzenie postulowanych wyżej przepisów prawnych (nowelizacji),
- Utworzenie podstawowych struktur organizacji – według założeń „Programu...”,
- Opracowanie programu poprawy warunków zdrowotnych ludności oraz warunków ekologicznych środowiska w Polsce,
- Uruchomienie finansowania „Programu...”,
- Sukcesywne pozyskiwanie środków Unii Europejskiej, na wsparcie działań według „Programu...”.

Spełnienie, wymienionych powyżej uwarunkowań, przyczyni się do sprawnej i zgodnej z założeniami, realizacji „Programu...”.

12 HARMONOGRAM REALIZACJI „PROGRAMU...” I PRZEWIDYWANE KORZYŚCI

Załączony harmonogram przedstawia proponowane zadania, przewidywane koszty oraz określa odpowiedzialnych za realizację i nadzór w postulowanym okresie tj. latach 2003 - 2032. Zestawienie przewidywanych korzyści z realizacji tego „Programu...” przedstawione zostało w punkcie 12.2. Wykazane w zestawieniu korzyści nie wyczerpują wszystkich możliwości, które powstaną w okresie realizacji „Programu...”, gdyż na obecnym etapie nie są one możliwe do całkowitego określenia.

12.1 Harmonogram realizacji „Programu...” w latach 2003 – 2032

Tablica 5

Lp.	Zadania	Wielkość	Koszt w mln zł	Realizacja	Nadzór	Czas realizacji lata			
						2003 - 2012		2013-2022	2023 - 2032
						do 2006	do 2012		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	Usuwanie wyrobów zawierających azbest (płyty + rury)	15.466 tys. ton	47.043,00	Właściciele obiektów	Nadzór Budowlany i samorzady terytorialne				
2	Działania przygotowawcze: a) budowa składowisk odpadów niebezpiecznych zawierających azbest	84 obiekty sukcesywnie	340,00	Właściciele składowisk	Wojewodowie i Starostowie				
	b) realizacja zadań wg planu implementacyjnego Dyrektywy Rady 75/442/EWG w sprawie odpadów			<ul style="list-style-type: none"> powiat gmina 	Minister Środowiska				
	c) monitoring powietrza w szczególnie zagrożonych miejscach publicznych oraz w miejscach o dużej koncentracji mieszkańców		80,00	<ul style="list-style-type: none"> Wojewódzcy Inspektorzy Ochrony Środowiska Wojewódzcy Inspektorzy Sanitarni 	Minister Środowiska i Wojewodowie				
	d) opracowanie wojewódzkich, powiatowych i gminnych programów usuwania wyrobów zawierających azbest i programów ochrony przed szkodliwością azbestu oraz szkolenia pracowników		5,00	<ul style="list-style-type: none"> gmina powiat samorząd województwa 	Wojewodowie				

Lp.	Zadania	Wielkość	Koszt w mln zł	Realizacja	Nadzór	Czas realizacji lata			
						2003 - 2012		2013-2022	2023 - 2032
						do 2006	do 2012		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	e) działalność informacyjno - popularyzacyjna w mediach		60,00	<ul style="list-style-type: none"> • urzędy centralne • samorzędy terytorialne 	Główny Koordynator	●—————▶			
	f) utworzenie ośrodka referencyjnego dla badań i oceny ryzyka zdrowotnego oraz medycyny środowiskowej	1 ośrodek	1,00	Instytuty Medycyny Pracy	Minister Zdrowia	●————▶			
	g) opracowanie „Programu...” monitorowania i utworzenia bazy danych o narażeniu populacji Polski na azbest oraz skutków zdrowotnych		3,00	Instytuty Medycyny Pracy	Minister Zdrowia	●————▶			
	h) nowelizacja przepisów prawnych według „Programu...”			Ministrowie	Rada Ministrów	●————▶			
	i) tworzenie nowych miejsc pracy		170,00	Inwestorzy	Urzędy Pracy współudział	●————▶			
	j) oczyszczenie miejsc publicznych i wspieranie inicjatyw społecznych		500,00	Samorząd terytorialny i fundusze ekologiczne	Minister Środowiska	●————▶			
	k) monitoring realizacji „Programu...”		30,00	<ul style="list-style-type: none"> • wojewoda • samorząd terytorialny 	Główny Koordynator	●————▶			

Lp.	Zadania	Wielkość	Koszt w mln zł	Realizacja	Nadzór	Czas realizacji lata			
						2003 - 2012		2013-2022	2023 - 2032
						do 2006	do 2012		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
3	Działania wspierające								
	a) środki z Unii Europejskiej		212,85	Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej	Minister Środowiska	●—————→			
	b) środki z budżetu państwa		65,15	Główny Koordynator	Minister Gospodarki	●—————→			
	- w tym monitoring „Programu...”		30,00	Główny Koordynator	Minister Gospodarki	●—————→			
	c) środki z funduszu ochrony środowiska i inne samorządowe		711,00	Fundusze Ochrony Środowiska	Minister Środowiska, wojewodowie	●—————→			
	d) środki pochodzące z Funduszu Pracy		45,00	Organy samorządu terytorialnego – urzędy pracy	Minister Pracy i Polityki Społecznej	●—————→			

Uwaga:

przewidywane finansowanie zadań „Programu...” od 2003 roku.

12.2 Przewidywane korzyści z realizacji „Programu...”

Lp.	Zadania	Wielkość	Wartość mln zł		Odpowiedzialny za realizację	Nadzorujący realizację	Czas realizacji lata			
			Koszt	Dochód			2003 - 2012		2013-2021	2023 - 2032
							do 2006	do 2012		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Korzyści z realizacji „Programu...”				4.704,00			●—————▶			
a) dochody budżetu Państwa podatek dochodowy i VAT 7%							●—————▶			
- od usuwania wyrobów zawierających azbest				4.099,00	Urzędy Skarbowe	Minister Finansów	●—————▶			
- od składowania odpadów				605,00	Urzędy Skarbowe	Minister Finansów	●—————▶			
b) dochody z opłat na rzecz funduszu ochrony środowiska				1.566,00	Fundusze Ochrony Środowiska	Urząd Marszałkowski	●—————▶			
c) wzrost zatrudnienia		47.250 osób	-	-	Inwestorzy	Urzędy Pracy - współudział	●—————▶			
d) inne korzyści - oczyszczenie z azbestu terytorium kraju, - poprawa stanu zdrowotnego mieszkańców i obniżenie śmiertelności spowodowanej szkodliwym działaniem azbestu, - poprawa stanu technicznego działów budowlanych, przyrost wartości gruntów, obiektów i mieszkań, - poprawa wyglądu estetycznego kraju i środowiska naturalnego				123.000,00			●—————▶			

Lp.	Zadania	Wielkość	Wartość mln zł		Odpowiedzialny za realizację	Nadzorujący realizację	Czas realizacji lata			
			Koszt	Dochód			2003 - 2012		2013-2021	2023 - 2032
							do 2006	do 2012		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
	e) ożywienie gospodarcze w szeregu dziedzinach, szczególnie w produkcji materiałów budowlanych i usług, - modernizacja obiektów budowlanych – nowe pokrycia dachowe i elewacyjne, - dochody budżetu państwa (VAT i podatek dochodowy) od nowych wyrobów i pokryć		64.264,00	5.285,00	Urzędy Skarbowe	Minister Finansów	●—————→			

Uwaga: dochody budżetu państwa, a także wpływy z opłat za korzystanie ze środowiska realizowane są na bieżąco – w miarę usuwania wyrobów zawierających azbest

13 PODSTAWY I ODNIESIENIA

1. „Prace związane z oceną realizacji ustawy z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest, w zakresie skali zabudowanych wyrobów azbestowych w poszczególnych rejonach Polski oraz zlokalizowania bezpiecznych składowisk odpadów azbestowych”, Ministerstwo Gospodarki, grudzień 1999r.
2. „Opracowanie założeń wieloletniego „Programu...” wycofywania wyrobów zawierających azbest, znajdujących się na terenie Polski - stosownie do przepisów Unii Europejskiej w zakresie ochrony środowiska”, Ministerstwo Gospodarki, grudzień 1998r.
3. „Zapobieganie ryzyku zawodowemu, wynikającemu z obecności azbestu w środowisku pracy” - Centralny Instytut Ochrony Pracy, kwiecień 2000r.
4. „Aspekty zdrowotne związane z narażeniem na azbest”, Instytut Medycyny Pracy i Zdrowia Środowiskowego w Sosnowcu, kwiecień 2000r.
5. Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 14 sierpnia 1998r. w sprawie sposobów bezpiecznego użytkowania oraz warunków usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. Nr 138, poz.895)
6. „Ocena stanu realizacji Rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 14 sierpnia 1998r. w sprawie sposobów bezpiecznego użytkowania oraz warunków usuwania wyrobów zawierających azbest wraz z wnioskami formalno-prawnymi usprawniającymi jego wdrożenie”, Ministerstwo Gospodarki, grudzień 2000r.
7. Państwowy Zakład Higieny - pismo z dnia 30.06.2000r. L.dz. HK/III-1/2000
8. „Zestawienie informacji otrzymanych od Wojewódzkich Inspektoratów Nadzoru Budowlanego, dotyczących ocen stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest, wbudowanych w obiekt budowlany, przeprowadzonych przez właścicieli lub zarządców obiektów”, Główny Urząd Nadzoru Budowlanego, 2001 r.

9. „Zapobieganie zagrożeniom zawodowym, wynikającym z obecności azbestu w środowisku pracy”, Państwowa Inspekcja Pracy, 2000 r i 2001 r.
10. Ekspertyzy dotyczącej nowych regulacji dla jednostek gospodarczych, niezbędnych po przyjęciu przez Polskę Dyrektywy Nr 83/477/EWG z 19 września 1983r. z późniejszymi zmianami oraz ratyfikacji Konwencji Nr 162 Międzynarodowej Organizacji Pracy z 24 czerwca 1986r., Ministerstwo Gospodarki, grudzień 2000r.
11. Azbest w Unii Europejskiej - stan prawny i faktyczny dotyczący stosowania, zabezpieczania i usuwania wyrobów azbestowych, Ministerstwo Gospodarki, grudzień 1999r.
12. „Opracowanie zbioru przepisów i procedur dotyczących bezpiecznego postępowania z wyrobami zawierającymi azbest dla organów administracji samorządowej oraz przedsiębiorstw zajmujących się naprawą lub usuwaniem tych wyrobów”, Ministerstwo Gospodarki, grudzień 2000 r.
13. Ekspertyzy dotyczące eliminacji azbestu, spełniające wymagania standardów Unii Europejskiej, ze szczególnym uwzględnieniem obszarów, gdzie zaprzestano działalności produkcyjnej na bazie azbestu, Ministerstwo Gospodarki, listopad 2001 r.
14. Oszacowanie korzyści pozabudżetowych wynikających z realizacji „Programu...” usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski”, Ministerstwo Gospodarki, październik 2001 r.
15. Przestrzeganie przepisów prawa w zakresie postępowania z odpadami azbestowymi, Główny Inspektor Ochrony Środowiska, sierpień 2001 r.

14 ZAŁĄCZNIKI

Załącznik 1.

Klasyfikacja wyrobów zawierających azbest

Wyroby zawierające azbest klasyfikowane są w dwóch klasach, przyjmując jako kryterium zawartość azbestu, stosowane spoiwo oraz gęstość objętościową wyrobu.

Klasa I obejmuje wyroby o gęstości objętościowej mniejszej od 1000 kg/m^3 definiowane jako „miękkie”, zawierające powyżej 20% (do 100%) azbestu. Wyroby te łatwo ulegają uszkodzeniom mechanicznym, czemu towarzyszy znaczna emisja włókien azbestu do otoczenia. Najczęściej stosowanymi w tej klasie były wyroby tekstylne z azbestu używane przez pracowników w celach ochronnych, koce gaśnicze, szczeliwa plecione, tektury uszczelkowe m.in. w sprzęcie AGD, płytki podłogowe PCW oraz materiały i wykładziny cierne. Ocena wielkości produkcji wymienionych wyrobów oraz ilości aktualnie użytkowanych jest niemożliwa do przeprowadzenia.

Klasa II obejmuje wyroby o gęstości objętościowej powyżej 1000 kg/m^3 definiowane jako „twarde”, zawierające poniżej 20% azbestu. W wyrobach tych włókna azbestowe są mocno związane, a w przypadku mechanicznego uszkodzenia (np. pęknięcia) ma miejsce stosunkowo niewielka emisja azbestu do otoczenia w porównaniu z wyrobami klasy I. Natomiast niebezpieczeństwo dla zdrowia ludzi i środowiska stwarza mechaniczna obróbka tych wyrobów (cięcie, wiercenie otworów) oraz rozbijanie w wyniku zrzucania z wysokości w trakcie prac remontowych. Z zaliczanych do tej klasy wyrobów najbardziej w Polsce rozpowszechnione są płyty azbestowo-cementowe faliste oraz płyty azbestowo-cementowe „karo” stosowane jako pokrycia dachowe, szczególnie na terenach wiejskich oraz płyty płaskie wykorzystywane jako elewacje w budownictwie wielokondygnacyjnym na osiedlach miejskich. W znacznie mniejszych ilościach produkowane i stosowane były inne wyroby azbestowo-cementowe, z których należy wymienić przede wszystkim rury służące do wykonywania instalacji wodociągowych i kanalizacyjnych oraz w budownictwie jako przewody kominowe i zsypy.

Załącznik 2.

Oddziaływanie azbestu na zdrowie ludzi.

Zadanie: Program naukowy dotyczący oceny zagrożeń zdrowia populacji Polski związanych z azbestem.

UZASADNIENIE

Zagrożenia i skutki zdrowotne istniejącego narażania na azbest w skali kraju nie są rozpoznane. Usuwanie wyrobów zawierających azbest, może stworzyć również nowe zagrożenia zdrowotne. Mogą one dotyczyć zarówno pracowników zatrudnionych przy usuwaniu i utylizacji materiałów zawierających azbest, jak i większe niż do tej pory zagrożenia populacji bytującej w miejscach prowadzenia prac, szczególnie na obszarach o dużym zaludnieniu. Istnieje zatem potrzeba naukowego określenia aktualnej wielkości i lokalizacji zagrożeń zdrowia spowodowanych azbestem oraz wdrożenia odpowiednich procedur monitorowania ryzyka zdrowotnego w trakcie usuwania i składowania azbestu. Wyniki badań posłużą do utworzenia bazy danych o aktualnym narażeniu populacji Polski na azbest i skutkach zdrowotnych tego narażenia. W oparciu o uzyskane dane będzie można określić priorytety realizacji „Programu...” oraz korzyści społeczne i ekonomiczne z tytułu obniżenia zachorowalności i zgonów z powodu azbestu.

Przewiduje się szczegółowe opracowanie takiego programu naukowego w latach 2003 – 2006.

Zadanie: Ośrodek referencyjny badań i oceny ryzyka zdrowotnego związanych z azbestem

Uzasadnienie

Ośrodek referencyjny będzie koncentrował się na dwóch podstawowych działaniach:

- Określenie priorytetów w realizacji „Programu...” w oparciu o prawidłową ocenę zagrożeń zdrowia populacji i szacowanie ryzyka zdrowotnego,
- Ocena zagrożeń zdrowotnych związanych z technologią usuwania elementów zawierających azbest, dekontaminacją terenów i obiektów „po azbestowych” oraz utylizacją odpadów azbestowych.

Ośrodek ten oprócz wyżej wymienionych działań podstawowych powinien mieć również kompetencje w dziedzinie medycyny środowiskowej, aby mógł w razie potrzeby objąć specjalistycznymi badaniami lekarskimi grupy ludzi nadmiernie narażonych na azbest.

Zadania Ośrodka referencyjnego będą obejmować:

- Monitorowanie narażenia populacji Polski na azbest i skutków zdrowotnych tego narażenia oraz utworzenia bazy danych,
- Ocenę ryzyka zdrowotnego populacji o nadmiernym narażeniu na azbest,
- Określenie priorytetów w programie eliminowania azbestu w oparciu o wielkość ryzyka zdrowotnego,
- Ocenę zagrożenia zdrowotnego pracowników usuwających, transportujących i składujących azbest oraz ludności zamieszkującej w pobliżu prowadzonych prac i składowisk,
- Organizowanie i wykonywanie badań lekarskich w grupach o szczególnym narażeniu na azbest,
- Prowadzenie działalności informacyjnej i upowszechniającej wiedzę na temat szkodliwości azbestu dla zdrowia.

Załącznik 3.

Akty prawne dotyczące azbestu i usuwania wyrobów zawierających azbest

1. *Ustawa z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest* (Dz.U. Nr 101, poz.628 z 1997 r. z późn. zm.). Ustawa weszła w życie po 28 września 1997 roku. Zakazuje ona wprowadzania na polski obszar celny wyrobów zawierających azbest, azbestu, produkcji wyrobów zawierających azbest oraz obrotu azbestem i wyrobami zawierającymi ten surowiec. Ustawa przedłużała o 12 miesięcy produkcję płyt falistych azbestowo-cementowych dla budownictwa w czterech zakładach wymienionych w załączniku nr 2 do ustawy. Zgodnie z ustawą produkcja płyt została zakończona we wszystkich zakładach do 28 września 1998r., a z dniem 28 marca 1999r. nastąpił zakaz obrotu tymi płytami. Wyjątek stanowi tylko azbest i wyroby zawierające azbest dopuszczone do produkcji lub do wprowadzania na polski obszar celny spośród wyrobów określonych w załączniku nr 1 do ustawy. Wykaz tych wyrobów określa corocznie Minister Gospodarki w drodze rozporządzenia. Wymieniona ustawa praktycznie zamknęła okres stosowania wyrobów zawierających azbest w Polsce, pozostaje natomiast problem sukcesywnego usuwania zużytych wyrobów w sposób nie zagrażający zdrowiu ludzi i zanieczyszczeniu środowiska.
2. *Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach* (Dz. U. Nr 62, poz.628). Ustawa określa zasady postępowania z odpadami, w sposób zapewniający ochronę życia i zdrowia ludzi oraz ochronę środowiska zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju, a w szczególności zasady zapobiegania powstawaniu odpadów i ich negatywnego oddziaływania na środowisko, a także odzysku lub unieszkodliwiania odpadów.

W ustawie określone są obowiązki wytwórców i posiadaczy odpadów, w tym odpadów niebezpiecznych. Ustawa reguluje całokształt spraw administracyjnych, związanych z postępowaniem przy zbieraniu, transporcie, odzysku i unieszkodliwianiu, w tym składowaniu odpadów, a także wymagań technicznych i organizacyjnych dotyczących składowisk odpadów.

Ustawa wprowadza obowiązek opracowania planów gospodarki odpadami na szczeblu krajowym, wojewódzkim, powiatowym i gminnym.

Zgodnie z art.31 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r o wprowadzeniu ustawy – Prawo ochrony środowiska, ustawy o odpadach oraz zmianie niektórych ustaw, krajowy plan gospodarki odpadami zostanie przyjęty nie później niż do 31 października 2002 r. Z kolei art.10 ust.4 tej samej ustawy stanowi, że wojewódzkie, powiatowe i gminne programy ochrony środowiska,

zawierające plany gospodarki odpadami, mają być uchwalone przez odpowiednie organy w następujących terminach:

- programy wojewódzkie - do 30 czerwca 2003 r.- uchwalane przez sejmiki województw,
- programy powiatowe - do 31 grudnia 2003 r. - uchwalane przez rady powiatów,
- programy gminne - do 30 czerwca 2004 r.- uchwalane przez rady gmin.

3. *Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane* (Dz. U. Nr 89, poz. 414, z późn. zm.) zgodnie z art. 30 ust. 3 stanowi: Właściwy organ może nałożyć, w drodze decyzji, obowiązek uzyskania pozwolenia na wykonanie określonego obiektu lub robót budowlanych, objętych obowiązkiem zgłoszenia, o którym mowa w ust. 1, jeżeli ich realizacja może naruszyć ustalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego lub spowodować:

- zagrożenie bezpieczeństwa ludzi lub mienia,
- pogorszenie stanu środowiska lub dóbr kultury,
- pogorszenie warunków zdrowotno - sanitarnych,
- wprowadzenie, utrwalenie bądź zwiększenie ograniczeń lub uciążliwości dla terenów sąsiednich.

4. *Ustawa z dnia 20 czerwca 1997 r. – Prawo o ruchu drogowym* (Dz. U. Nr 98, poz. 602, z późn. zm.) określa warunki przewozu odpadów niebezpiecznych na składowisko. Pojazdy powinny być zaopatrzone w świadectwo dopuszczenia pojazdu do przewozu materiałów niebezpiecznych wydane przez upoważnioną stację kontroli pojazdów.

5. *Ustawa z dnia 12 maja 2000r. – o zasadach wspierania rozwoju regionalnego* (Dz. U. Nr 48, poz. 550, z późn. zm.)

Ustawa określa zasady i formy wspierania rozwoju regionalnego oraz zasady współdziałania w tym zakresie Rady Ministrów oraz organów administracji rządowej z samorządem terytorialnym, a w szczególności:

1. instytucje wspierające rozwój regionalny,
2. tryb prowadzenia działań z zakresu wspierania rozwoju regionalnego,
3. zasady zawierania i wykonywania kontraktu wojewódzkiego.

6. *Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001r. – Prawo ochrony środowiska* (Dz. U. Nr 62, poz. 627).

Ustawa określa zasady ochrony środowiska oraz warunki korzystania z jego zasobów, z uwzględnieniem wymagań zrównoważonego rozwoju. Ustawa zawiera szereg istotnych i ważnych postanowień dotyczących m. in. :

- państwowego monitoringu środowiska, jako systemu pomiarów, ocen i prognoz stanu środowiska oraz gromadzenia, przetwarzania i rozpowszechniania informacji o środowisku,
- opracowania prognoz oddziaływania na środowisko, w tym gospodarki odpadami, a także programów wojewódzkich, zmierzających do przestrzegania standardów jakości środowiska,
- ochrony powietrza przed zanieczyszczeniem, sposobu postępowania z substancjami stwarzającymi szczególne zagrożenie dla środowiska,
- kar i odpowiedzialności za nieprzestrzeganie zasad i przepisów dotyczących ochrony środowiska.

7. *Ustawa z dnia 27 lipca 2001r. – o wprowadzeniu ustawy - Prawo ochrony środowiska, ustawy o odpadach oraz o zmianie niektórych ustaw* (Dz. U. Nr 100, poz. 1085).

Ustawa reguluje tryb postępowania oraz obowiązki podmiotów określanych ustawą. W art.54 ustawa odnosi się do odpowiednich zapisów ustawy z dnia 19 czerwca 1997 roku o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest, modyfikując i rozszerzając jej ustalenia dotyczące wykonawców prac polegających na usuwaniu i transporcie wyrobów zawierających azbest (odpadów niebezpiecznych). Ustawa równocześnie udziela delegacji ministrowi właściwemu do spraw gospodarki, dla określenia w drodze rozporządzenia i w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw wewnętrznych oraz ministrem właściwym do spraw środowiska – sposobów i warunków bezpiecznego usuwania wyrobów zawierających azbest.

Rozporządzenia ministrów dotyczące azbestu i usuwania wyrobów zawierających azbest

- 1 *Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 14 sierpnia 1998 r. w sprawie sposobów bezpiecznego użytkowania oraz warunków usuwania wyrobów zawierających azbest* (Dz. U. Nr 138, poz. 895) nakłada na właścicieli lub zarządców obiektów budowlanych obowiązek dokonania przeglądu technicznego wyrobów zawierających azbest oraz sporządzenia „Oceny stanu i możliwości użytkowania wyrobów zawierających azbest” zgodnie z załącznikiem nr 1 do rozporządzenia. Jeden egzemplarz „oceny” należało złożyć do terenowego organu nadzoru budowlanego w terminie do 31 marca 1999 r., co miało na celu dokonanie inwentaryzacji wyrobów wymagających usunięcia w danym rejonie w określonym przedziale czasowym.

Wszystkie wyroby posiadające gęstość objętościową mniejszą niż 1000 kg/m³ oraz zużyte wyroby o gęstości większej niż 1000 kg/m³ (azbestowo-cementowe) powinny być usunięte na koszt właściciela. W rozporządzeniu określono zasady usuwania tych wyrobów, sposób pakowania i oznakowania powstałych odpadów zawierających azbest do przewiezienia na miejsce składowania. Wykonawca prac zobowiązany jest do wykazania braku zanieczyszczenia azbestem miejsc wykonywania robót przez przedstawienie wyników pomiarów stężeń pyłów azbestu w przypadku usuwania ponad 500 m² wyrobów.

2 *Rozporządzenia Ministra Gospodarki w sprawie dopuszczenia wyrobów zawierających azbest do produkcji lub do wprowadzenia na polski obszar celny* (z 1998 r. Dz. U. Nr 44, poz. 268, z 1999 r. Nr 25, poz. 222, z 2000 r. Nr 15, poz. 188, z 2001 r. Nr 10, poz. 77 i z 2002 r. Nr 1, poz. 11). Zgodnie z ustawą z 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. Nr 101, poz. 628, z późn. zm.), Minister Gospodarki w porozumieniu z Ministrem Środowiska, określa corocznie, w drodze rozporządzenia, na wniosek producenta lub innego podmiotu wprowadzającego na polski obszar celny wyroby zawierające azbest, wykaz wyrobów dopuszczonych do produkcji lub wprowadzenia na polski obszar celny spośród wyrobów określonych w załączniku nr 1 do ustawy. W załączniku tym znajdują się:

- płyty uszczelniające azbestowo – kauczukowe,
- uszczelki z tych płyt,
- przędza specjalna,
- szczeliwa azbestowe,
- azbest włóknisty.

Są to wyroby, których ze względów technicznych i technologicznych nie można jeszcze w wielu przypadkach zastąpić wyrobami bezazbestowymi. Dotyczy to przede wszystkim wyrobów o specjalnym przeznaczeniu dla potrzeb m.in. przemysłu chemicznego, rafineryjnego i energetyki.

3 *Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 27 września 2001 r. - w sprawie katalogu odpadów* (Dz. U. Nr 112, poz. 1206) zamieszcza rodzaje odpadów zawierających azbest na liście odpadów niebezpiecznych w wymienionych niżej grupach i podgrupach z przypisanym kodem klasyfikacyjnym:

- 06 07 01* - Odpady azbestowe z elektrolizy,
- 06 13 04* – Odpady z przetwarzania azbestu,
- 10 11 81* - Odpady zawierające azbest (z hutnictwa szkła),

- 10 13 09* - Odpady zawierające azbest z produkcji elementów cementowo –azbestowych,
  - 15 01 11* - Opakowania z metali zawierające niebezpieczne, porowate elementy wzmocnienia konstrukcyjnego (np. azbest) włącznie z pustymi pojemnikami ciśnieniowymi,
  - 16 01 11* - Okładziny hamulcowe zawierające azbest,
  - 16 02 12* - Zużyte urządzenia zawierające azbest,
  - 17 06 01* - Materiały izolacyjne zawierające azbest.
  - 17 06 05* – Materiały konstrukcyjne zawierające azbest
- 4 *Rozporządzenie Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 28 kwietnia 1998 r. w sprawie dopuszczalnych wartości stężeń substancji zanieczyszczających w powietrzu* (Dz. U. Nr 55, poz. 355) określa dopuszczalną wartość stężenia azbestu w powietrzu na 1000 włókien / m³ w odniesieniu do okresu 24 godz.
- 5 *Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 11 grudnia 2001 r. w sprawie wzorów dokumentów stosowanych na potrzeby ewidencji odpadów* (Dz. U. Nr 152, poz.1736) określa wzory dokumentów stosowanych do prowadzenia ilościowej i jakościowej ewidencji odpadów celem zapewnienia kontroli ich przemieszczania. Do prowadzenia ewidencji odpadów obowiązani są posiadacze odpadów, w tym także wytwórcy odpadów. Ewidencję odpadów prowadzi się za pomocą dwóch dokumentów: karty ewidencji odpadów oraz karty przekazania odpadów. Karta przekazania odpadu wypełniana jest w dwóch egzemplarzach przez posiadacza przekazującego odpady (np. wytwórcę odpadu w postaci azbestu) na rzecz innego posiadacza odpadów. Posiadacz odpadów, który odpady przejmuje (np. zarządzający składowiskiem odpadów) zobowiązany jest do potwierdzenia na karcie przekazania odpadu fakt przyjęcia odpadu. Karty informacyjne służą do naliczania opłat za umieszczenie w danym roku odpadów na składowisku, wnoszonych na rachunek dystrybucyjny urzędu marszałkowskiego właściwego ze względu na miejsce składowania odpadów.
- 6 *Zarządzenie Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 12 marca 1996r. w sprawie dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia, wydzielanych przez materiały budowlane, urządzenia i elementy wyposażenia w pomieszczeniach przeznaczonych na pobyt ludzi* (M.P. Nr 19, poz. 231) określa jako niedopuszczalny dodatek azbestu w materiałach budowlanych, z terminem obowiązywania od dnia 1 stycznia 1997r.

- 7 *Rozporządzenie Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 11 września 1996r. w sprawie czynników rakotwórczych w środowisku pracy oraz nadzoru nad stanem zdrowia pracowników zawodowo narażonych na te czynniki* (Dz. U. Nr 121, poz. 571) określa azbest (aktynolit, amozyt, antofilit, chryzotyl, krokidolit, tremolit) o numerze CAS 1332-21-4 jako czynnik rakotwórczy dla ludzi. Szczegółowo określono również obowiązki pracodawcy w zakresie rejestru czynników rakotwórczych, stosowania środków zapobiegawczych, informowania pracowników o zagrożeniach dla zdrowia, przeszkolenia pracowników oraz obowiązki lekarza sprawującego profilaktyczną opiekę zdrowotną nad pracownikiem.
- 8 *Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 3 listopada 1999r. w sprawie wzoru książeczek badań profilaktycznych dla osoby, która była lub jest zatrudniona w warunkach narażenia zawodowego w zakładach stosujących azbest w procesach technologicznych oraz sposobu jej wypełniania i aktualizacji* (Dz. U. 92, poz. 1061) ustala wzór książeczek badań profilaktycznych.
- 9 *Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 2 kwietnia 1998 r. w sprawie zasad bezpieczeństwa i higieny pracy przy zabezpieczaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest oraz programu szkolenia w zakresie bezpiecznego użytkowania takich wyrobów* (Dz. U. Nr 45, poz. 280) określa obowiązki pracodawcy zatrudniającego pracowników przy usuwaniu wyrobów zawierających azbest. Pracodawca obowiązany jest stosować środki ochrony pracowników przed szkodliwym działaniem pyłu zawierającego azbest, a przed przystąpieniem do prac sporządzić ich szczegółowy plan. Pracownicy zatrudnieni przy pracach w kontakcie z azbestem, pracodawcy i osoby kierujące takimi pracami powinni być przeszkoleni w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy zgodnie z programem określonym w załączniku nr 2 do rozporządzenia.
- 10 *Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 17 czerwca 1998 r. w sprawie najwyższych dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy* (Dz. U. Nr 79, poz. 513) określa najwyższe dopuszczalne stężenia w środowisku pracy pyłów zawierających azbest.
- 11 *Rozporządzenie Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej z dnia 15 czerwca 1999 w sprawie przewozu drogowego materiałów niebezpiecznych* (Dz. U. Nr 57, poz. 608). Zgodnie z tym rozporządzeniem przy przewozach materiałów niebezpiecznych w kraju obowiązują przepisy

zawarte w załącznikach A i B do Umowy europejskiej dotyczącej międzynarodowego przewozu drogowego towarów niebezpiecznych (ADR) - *Jednolity tekst Umowy ADR* (Dz. U. Nr 30, poz. 287 z 1999 r.). Odpady zawierające azbest pochodzące z budowy, remontu i demontażu obiektów budowlanych oraz odpady izolacyjne zawierające azbest, zgodnie z ADR zaliczone zostały do klasy 9 – różne przedmioty i materiały niebezpieczne, z czego wynikają określone wymagania przy ich transporcie. Odbiorca lub przewoźnik odpadów zawierających azbest obowiązany jest do uzyskania zezwolenia na usuwanie tych odpadów, w tym transport do miejsca unieszkodliwiania (składowania). Zgodnie z *ustawą o odpadach* zezwolenie wydaje, w drodze decyzji, starosta właściwy ze względu na miejsce składowania odpadów. Odbiorca (przewoźnik) odpadów obowiązany jest do posiadania karty ewidencji odpadu, dokumentu obrotu odpadami niebezpiecznymi i dokumentu przewozowego materiałów niebezpiecznych według wymagań ADR.

12 *Rozporządzenie Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej z dnia 15 czerwca 1999 r. w sprawie kursów dokształcających kierowców pojazdów przewożących materiały niebezpieczne* (Dz. U. Nr 57, poz. 609). Zgodnie z rozporządzeniem kierowca wyznaczony do przewozu odpadów zawierających azbest obowiązany jest posiadać – poza prawem jazdy – świadectwo ukończenia kursu dokształcającego kierowców pojazdów przewożących materiały niebezpieczne, wydane przez jednostkę upoważnioną przez marszałka województwa

13 *Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 października 2001 r. - w sprawie opłat za korzystanie ze środowiska* (Dz. U. Nr 130, poz. 1453). Rozporządzenie określa jednostkowe stawki opłat za umieszczanie odpadów na składowisku i tak:

- 06 07 01*	- odpady azbestu z elektrolizy	106,70 zł/t
- 06 13 04*	- odpady z przetwarzania azbestu	40,70 zł/t
- 10 13 09*	- odpady zawierające azbest z produkcji elementów azbestowo-cementowych	106,70 zł/t
- 10 11 81*	- odpady zawierające azbest (z hutnictwa szkła)	106,70 zł/t
- 15 01 11*	- opakowania z metali zawierające niebezpieczne, porowate elementy wzmocnienia konstrukcyjnego (np. azbest) włącznie z pustymi pojemnikami ciśnieniowymi	44,30 zł/t
- 16 01 11*	- okładziny hamulcowe zawierające azbest	106,70 zł/t
- 16 02 12*	- zużyte urządzenia zawierające azbest	106,70 zł/t
- 17 06 01*	- materiały izolacyjne zawierające azbest	106,70 zł/t
- 17 06 05*	- materiały konstrukcyjne zawierające azbest (odpady azbestowo-cementowe	106,70 zł/t

Załącznik 4.

Informacja w zakresie oceny sytuacji i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest w obiektach budowlanych

Główny Urząd Nadzoru Budowlanego opierając się na opinii zainteresowanych środowisk informuje, że realizacja wymienionego wyżej rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 14 sierpnia 1998 r jest trudna z uwagi m.in. na :

- brak zainteresowania usuwaniem wyrobów zawierających azbest z obiektów budowlanych przez właścicieli i użytkowników budynków indywidualnego budownictwa jednorodzinne, zagrodowego i letniskowego oraz obiektów budowlanych wymienionych w art. 29 ust 1 ustawy-Prawo budowlane,
- nie przejawianie zainteresowania problemem występowania wyrobów zawierających azbest w wyżej wymienionych obiektach przez organy zarządzające i organy samorządu terytorialnego,
- niezadowalający stopień przestrzegania przepisów określonych w ustawie o odpadach w zakresie przestrzegania zasad postępowania z odpadami zawierającymi azbest,
- ograniczoną liczbę składowisk przystosowanych do przyjmowania odpadów azbestowych.

Główny Inspektor Nadzoru Budowlanego zwrócił się do wojewodów z prośbą o spowodowanie podjęcia w możliwie krótkim terminie stosownych działań, w tym informacyjnych, mających na celu zwrócenie uwagi właścicieli i zarządców obiektów budowlanych na nałożone rozporządzeniem Ministra Gospodarki obowiązki oraz terminy ich realizacji. Widocznym wynikiem działań wojewodów jest narastająca liczba obiektów budowlanych, w których dokonano przeglądu technicznego, zgodnie z powyższym rozporządzeniem Ministra Gospodarki.

Stan na koniec 3-go kwartału 2001 r przedstawia załączona Tabela 6. Wynika z niej, że ogólna ilość zinwentaryzowanych obiektów budowlanych z wyrobami zawierającymi azbest wynosiła na dzień 30 września 2001 roku 357 891 obiektów.

W stosunku do ogólnej ilości obiektów budowlanych z wyrobami zawierającymi azbest tj. 1,5 mln obiektów stanowi to ok. **24,0 %**.

Pomimo, że jest widoczny postęp w inwentaryzowaniu, to jednak nadal większość obiektów zawierających azbest pozostaje zinwentaryzowana według zasad określonych w rozporządzeniu

Ministra Gospodarki z dnia 14 sierpnia 1998 roku. Głównym powodem tego stanu rzeczy jest brak zaangażowania samorządów lokalnych, a głównie gmin w sprawne i zgodne z przepisami przeprowadzenie inwentaryzacji i oceny tych obiektów.

**INFORMACJA ZBIORCZA W ZAKRESIE OCENY STANU I MOŻLIWOŚCI
BEZPIECZNEGO UŻYTKOWANIA WYROBÓW BUDOWLANYCH Z AZBESTEM
ORAZ STOPNIA REALIZACJI WYMIANY LUB NAPRAWY TYCH WYROBÓW W OBIEKTACH BUDOWLANYCH.
Okres sprawozdawczy od 31 marca 1999 r. do 30 września 2001 r.**

TABELA 6

L.p.		WOJEWÓDZTWA		Stopnie pilności W 1999 ROKU		W 2000 ROKU ORAZ W I - III KWARTALE 2001 ROKU															
						B U D Y N K I										B U D O W L E					
						jedenorodzinne	wielorodzinne	zamieszkania zbiorowego	użyteczności publicznej	przemysłowe, prod., i magazynowe	Inne bud. gospodarcze	letniskowe	RAZEM	Ilość usuniętych lub naprawionych wyrobów zawier. azbest (zgłoszenia lub pozw. na bud.)	Obiekty inż. lądowej	obiekty inż. wodnej	inne nie wyszczeg.	Razem obiekty	Razem sieci c.o., kanal., wodoc.		Ilość usuniętych lub naprawionych wyrobów zawier. azbest (zgłoszenia lub pozw. na bud.)
																			"Oceny" dokonane poraz pierwszy. Oceny ponowne - II stopień pilności		
szt.	szt.	szt.	szt.	szt.	szt.	szt.	szt.	szt.	szt.	szt.	szt.	szt.	mb.	kpl.	szt.						
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	
1	ZACH- POMOR.	I	107	31	1	11	0	10	248	232	1	503	5 0	14	0	0	14	0	7	0 0	
		II	191 0	109 0	4 0	17 0	51 8	54 6	276 18	131 22	28 10	561 64		2 4	0 0	4 16	6 20	0 0	3 2		
		III	100	13	12	53	4	5	23	25	0	122		0	0	1	1	0	14		
2	POMOR- SKIE	I	19	ujęto	13	125	1	119	122	62	0	442	2 0	0	0	2	2	0	1	0 0	
		II	207 0	w kol. od 6-18	76 0	502 0	7 0	160 3	221 0	152 0	1 0	1119 3		0 0	0 0	3 0	3 0	0 0	0 0		
		III	74		0	8	0	17	8	1	0	34		0	0	3	3	0	3		

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21
3	MAZO- WIECKIE	I	29	7	6213	524	199	131	1913	2102	0	11082	15 19	0	0	2	2	11750	0	0 0
		II	66 0	10 0	9952 8	1405 43	290 1	1289 32	4041 39	10444 23	282 0	27703 146		0	1	25	26	10764	0	
		III	13	24	120158	439	16	425	8144	96355	4913	230450		0	0	109	109	9670	0	
4	WIELKO- POLSKI E	I	115	22	25	116	0	23	44	216	19	443	8 0	0	0	0	0	104804	0	0 0
		II	325 0	90 0	134 0	131 0	0 0	39 0	148 1	284 2	46 0	782 3		10	0	0	10	0	0	
		III	338	8	25	90	0	15	83	154	14	381		0	0	0	0	58505	0	
5	ŚWIĘTO- KRZYSKI E	I	6	75	28	0	8	7	21	57	0	121	2 0	0	0	0	0	1100	0	0 0
		II	151 0	10 0	87 4	289 85	14 0	73 73	129 131	134 2	0 0	726 295		4	0	2	6	0	0	
		III	102	2	30	8	0	15	26	36	0	115		0	1	0	1	31763	0	
6	DOLNO- ŚLĄSKIE	I	8	64	0	51	0	2	65	54	0	172	12 11	0	0	0	0	0	2	3 0
		II	29 0	324 0	5 0	271 52	6 0	26 7	116 24	117 48	15 0	556 131		0	0	4	4	0	18	
		III	15	0	2	4	11	1	21	4	0	43		0	0	9	9	0	58	
7	WARM.- MAZURSKI	I	177	ujęto	15	30	40	25	195	92	42	439	3 2	0	0	34	34	0	11	0 0
		II	314 0	w kol. od 6-18	244 4	316 43	48 0	1 13	391 36	467 18	42 0	1509 114		4	0	11	15	12972	2	
		III	426		11	425	1	47	109	49	0	642		0	0	18	18	1012	0	
8	OPOL- SKIE	I	12	ujęto	0	0	0	7	56	18	0	81	1 4	0	0	8	8	0	0	1 1
		II	80 0	w kol. od 6-18	9 0	1 0	0 0	0 0	83 0	11 0	0 0	104 0		28	0	21	49	0	6	
		III	37		40	2	0	3	16	13	0	74		0	0	3	3	0	1	
9	PODLAS- KIE	I	138	ujęto	16	210	2	31	8	107	11	385	2 28 0	0	0	0	0	186	0	0 0
		II	694 0	w kol. od 6-18	68 22	1802 954	6 0	72 69	122 2	178 238	108 0	2356 1285		1	0	8	9	1000	0	
		III	575		4	1785	0	66	39	66	5	1965		0	0	6	6	0	3	
10	KUJAW.- POMORSKI	I	156	ujęto	0	33	0	31	41	53	46	204	26 9	2	0	2	4	0	2	2 0
		II	492 0	w kol. od 6-18	38 14	512 164	6 0	84 30	71 85	105 29	151 0	967 322		27	0	40	69	0	19	
		III	159		0	707	13	48	83	33	47	931		4	0	1	5	1440	3	

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	
1 1	MAŁO- POLSKI E	I	0	ujęto	4	17	2	27	11	11	0	72	14 0	0	0	2	2	0	0	0 0	
		II	0	w kol.	89	687	23	70	265	186	4	1324		18	4	28	50	110050	7		0
		0	od 6-18	0	35	1	0	90	2	0	128	0		0	0	0	0	0	0		0
		III	0		543	391	61	25	18	362	26	1426		8	0	2	10	24000	0		
1 2	PODKAR- PACKIE	I	58	ujęto	22	6	0	0	13	14	0	55	5 5	0	0	0	0	0	0	0 0	
		II	360	w kol.	84	499	3	30	71	134	0	821		1	0	0	1	0	0		0
		0	od 6-18	12	616	0	6	23	24	0	681	0		0	0	0	0	0	0		0
		III	435		26	276	2	11	42	61	0	418		0	0	0	0	11915	0		
1 3	ŚLĄSKIE	I	19	ujęto	1	232	0	6	31	9	0	279	22 6	1	0	0	1	0	2	9 0	
		II	858	w kol.	2	1727	1	42	78	3	0	1853		2	0	32	34	0	4		
		0	od 6-18	0	978	113	26	51	9	0	1177	2		12	0	14	0	0	0		
		III	676		0	701	64	4	9	2	0	780		0	0	3	3	0	0		
1 4	LUBEL- SKIE	I	20	ujęto	1806	584	11	82	169	3463	0	6115	27 32	0	0	0	0	13800	0	7 1	
		II	76	w kol.	5777	528	25	645	257	17096	25	24353		0	0	176	176	6350	4		
		0	od 6-18	0	34	0	17	15	18	0	84	0		0	1	2	3	0	0		0
		III	72		7745	425	7	209	227	16790	20	25423		7	0	8	15	359617	4		
1 5	ŁÓDZKI E	I	0	ujęto	0	0	0	8	51	10	1	70	0 0	0	0	1	1	23400	0	0 0	
		II	15	w kol.	3	119	0	17	48	20	7	214		0	0	22	22	48900	0		
		0	od 6-18	0	0	0	0	0	0	0	0	0		0	0	0	0	0	0		0
		III	0		0	34	0	2	7	0	0	43		0	0	6	6	89346	0		
1 6	LUBUS- KIE	I	45	ujęto	1	3	9	16	30	26	0	85	37 0	0	0	0	0	3550	0	0 0	
		II	48	w kol.	5	4	0	11	61	65	0	146		0	0	0	0	0	0		0
		0	od 6-18	0	0	0	0	2	2	0	4	0		0	0	0	0	0	0		0
		III	0		0	12	0	4	13	15	0	44		0	0	0	0	0	1		
OGÓŁEM	I	909	199		8145	1942	272	525	3018	6526	120	20548	207 88	17	0	51	68	158590	25	22 2	
	II	390	543		16577	8810	480	2613	6378	29527	709	65094		97	7	376	480	190036	63		
	6	0	64	3004	123	282	517	437	10	4437	6	0		47	35	2880	10				
		III	302	47	128596	5360	179	897	8868	11396	5025	262891		20	1	163	184	587268	84		
		0	783	789	153318	16112	931	4035	18264	15001	5854	348533	207	134	8	590	732	935894	172	22	
		0	7	0	64	3004	123	282	517	9	10	4437	88	6	0	47	35	2880	10	2	

1) W kol. 18 jednostka "kpl." określa komplet przyłączy i sieci związanych z budowlą.

Opracowano w GUNB.

Załącznik 5.

Wyniki kontroli przeprowadzonej w zakładach pracy zajmujących się usuwaniem lub zabezpieczaniem wyrobów zawierających azbest

Przestrzeganie przepisów obowiązujących przy prowadzeniu prac związanych z usuwaniem lub zabezpieczaniem wyrobów zawierających azbest były w 1999 r oraz w 2000 r przedmiotem kontroli Państwowej Inspekcji Pracy ⁹⁾ w kilkudziesięciu zakładach. Również Inspekcja Ochrony Środowiska przeprowadziła liczne kontrole prawidłowości usuwania i składowania odpadów zawierających azbest.¹⁵⁾ Obie kontrole stwierdziły w ponad połowie zakładów prowadzących takie prace, całkowity lub duży brak przestrzegania przepisów odnoszących się do eliminowania, bądź ograniczenia zagrożenia powodowanego azbestem. Najczęściej występującymi nieprawidłowościami były :

- brak planu pracy określającego metody pracy i zastosowane środki zapobiegawcze minimalizujące zagrożenie powodowane przez azbest,
- brak wymaganego przepisami przeszkolenia pracowników oraz osób kierujących pracami w zakresie zagrożeń występujących przy pracach w kontakcie z azbestem,
- brak zgłoszenia przystąpienia do prac związanych z usuwaniem wyrobów zawierających azbest z obiektów budowlanych do właściwego organu nadzoru architektoniczno - budowlanego,
- brak posiadania przez wykonawców remontów lub rozbiórki obiektów budowlanych zezwolenia na działalność, w wyniku której powstają odpady niebezpieczne,
- brak oznakowania strefy pracy tablicami ostrzegawczymi,
- nie stosowanie się do zapewnienia środków ochrony osobistej pracownikom i właściwego ich użytkowania,
- nie dopełnienie przez właścicieli lub zarządców obiektów i urządzeń budowlanych obowiązku dokonania przeglądu technicznego oraz sporządzenia oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest.
- nielegalne składowanie odpadów niebezpiecznych zawierających azbest na nieprzystosowanych składowiskach.

Organy kontrolne podjęły działania dotyczące zapobiegania ryzyku zawodowemu wynikającemu z obecności azbestu w środowisku pracy, obejmując nimi :

- identyfikację źródeł występowania azbestu w zakładach pracy,
- ocenę środków zapobiegawczych stosowanych przez pracodawców w celu ograniczenia lub likwidacji szkodliwego działania azbestu,

- rozpowszechnianie informacji o sposobach przeciwdziałania skutkom związanym z obecnością azbestu w środowisku pracy.

Ponadto zastosowano liczne kary dla podmiotów prawnych, nie stosujących się do właściwych przepisów.

Załącznik 6.

Wykaz aktów prawnych Unii Europejskiej dotyczących problematyki szkodliwości azbestu

Wyszczególnione poniżej przepisy Unii Europejskiej regulują postępowanie ze szkodliwymi dla zdrowia ludzkiego substancjami chemicznymi, w tym również azbestem i wyrobami zawierającymi azbest. Większa część tych regulacji dotyczy ochrony zdrowia osób zatrudnionych przy pracach w kontakcie z wyrobami zawierającymi szkodliwe materiały, wprowadzając szczegółowe ograniczenia i specjalne wymagania dla metod pracy oraz środków zabezpieczających ludzi. Druga część regulacji dotyczy ochrony środowiska, metod pomiarów zanieczyszczenia włóknami i pyłem azbestu, a także metod zabezpieczenia przed emisją tych szkodliwych substancji. Wiele zapisów w poszczególnych dyrektywach stanowią regulacje dotyczące obowiązków pracodawców w zakresie ochrony pracowników i otoczenia miejsca prac przed zagrożeniami, wynikającymi z możliwości uwalniania się pyłu i włókien azbestu, w czasie trwania robót przy produkcji, zabezpieczaniu lub usuwaniu wyrobów zawierających te składniki. W aktach prawnych Unii Europejskiej dotyczących azbestu znajdują się też wskazówki i wytyczne dla państw członkowskich dotyczące wprowadzania w życie przepisów regulujących problematykę azbestu, a także form i metod pomocy, szkolenia i kontroli – w celu stworzenia odpowiednich warunków dla sprawnego wdrożenia nowych przepisów.

Wyszczególnienie aktów prawnych dotyczących problematyki azbestu.

1. Konwencja Nr 162 Konferencji Ogólnej Międzynarodowej Organizacji Pracy z dnia 24 czerwca 1986 r. – dotycząca bezpieczeństwa w stosowaniu azbestu.
2. Zalecenia Międzynarodowej Organizacji Pracy Nr 172 z dnia 24 czerwca 1986 r. – dotyczące ochrony pracowników przed działaniem azbestu.
3. Dyrektywa Rady Nr 80/1107/EWG z dnia 27 listopada 1980 r. – w sprawie ochrony osób narażonych na ekspozycję szkodliwych substancji (ze zmianami wynikającymi z dyrektywy Nr 91/322/EWG z dnia 29 maja 1991 r.).
4. Dyrektywa Rady Nr 83/477/EWG z dnia 19 września 1983 r. – o ochronie pracowników przed zagrożeniem związanym z narażeniem na działanie azbestu w pracy (znowel. Dyrektywą Rady Nr 91/382/EWG).
5. Dyrektywa Rady Nr 90/394/EWG z dnia 28 czerwca 1990 r. – w sprawie ochrony pracowników przed narażeniem na z czynniki rakotwórcze w środowisku pracy (znowelizowana Dyrektywą Rady Nr 99/38/WE).

6. Dyrektywa Rady Nr 91/382/EWG z dnia 25 czerwca 1991 r. – o dopuszczalnym stężeniu włókien azbestu (uzupełnienie do Dyrektywy Nr 83/477/EWG).
7. Dyrektywa Rady Nr 94/33/EWG z dnia 22 czerwca 1994 r. – w sprawie ochrony młodocianych w miejscu pracy.
8. Dyrektywa Rady Nr 75/442/EWG z dnia 15 lipca 1975 r. – w sprawie odpadów.
9. Dyrektywa Rady Nr 76/769/EWG z dnia 27 lipca 1976 r. – w sprawie zasad prawa, przepisów i środków administracyjnych krajów członkowskich Wspólnoty Europejskiej, jak również odnoszących się do ograniczeń w zakresie handlu i stosowania substancji niebezpiecznych.
10. Dyrektywa Rady Nr 83/478/EWG z dnia 19 września 1983 r. – w sprawie ujednoczenia ustawodawstwa, przepisów i postanowień krajów członkowskich.
11. Dyrektywa Rady Nr 85/610/EWG z dnia 20 grudnia 1985 r. – jako uzupełnienie do Dyrektywy Nr 76/769/EWG.
12. Dyrektywa Rady Nr 89/391/EWG a dnia 12 czerwca 1987 r. – o ochronie bezpieczeństwa i higieny w miejscu pracy.
13. Dyrektywa Rady Nr 87/217/EWG z dnia 19 marca 1987 r. – w sprawie zapobiegania i zmniejszania zanieczyszczenia środowiska azbestem.
14. Dyrektywa Rady Nr 89/106/EWG z dnia 21 grudnia 1988 r. – w sprawie zbliżania ustawodawstwa, przepisów i postanowień administracyjnych krajów członkowskich, dotyczących produktów budowlanych.
15. Dyrektywa Rady Nr 91/659/EWG z dnia 3 grudnia 1991 r. – w sprawie zbliżania ustawodawstwa, przepisów i postanowień administracyjnych krajów członkowskich, dotyczących wprowadzania ograniczeń w zakresie rozprowadzania na rynku i stosowania niebezpiecznych substancji i wyrobów technicznego zastosowania.
16. Dyrektywa Rady Nr 84/360/EWG z dnia 28 czerwca 1984 r. – w sprawie zanieczyszczeń środowiska przez zakłady przemysłowe.
17. Dyrektywa Rady Nr 98/24/WE z dnia 7 kwietnia 1998 r. – w sprawie ochrony zdrowia i bezpieczeństwa pracowników przed niebezpieczeństwem związanym ze środkami chemicznymi w miejscu pracy.
18. Dyrektywa Rady 99/31/WE z dnia 26 kwietnia 1999 r. – w sprawie składowania odpadów.
19. Dyrektywa Rady 91/689/WE z dnia 12 grudnia 1991 r. – w sprawie odpadów niebezpiecznych.
20. Rozporządzenie Rady 259/93 z dnia 1 lutego 1993 r. – w sprawie nadzoru i kontroli przesyłania odpadów w obrębie Wspólnoty, do Wspólnoty i poza jej obszar.

21. Dyrektywa Rady 97/11/WE z dnia 3 marca 1997 r. nowelizująca Dyrektywę 85/337/EWG – w sprawie oceny oddziaływania niektórych publicznych i prywatnych przedsięwzięć na środowisko.
22. Dyrektywa Rady 96/61/WE z dnia 24 września 1996 r. – w sprawie zintegrowanego zapobiegania zanieczyszczeniom i kontroli.
23. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2001/42/WE z dnia 27 czerwca 2001 r. w sprawie oceny skutków oddziaływania na środowisku niektórych planów i programów.
24. Dyrektywa Rady 91/692/WE z dnia 23 grudnia 1991 r. w sprawie normalizacji i racjonalizacji sprawozdań dotyczących realizacji niektórych Dyrektyw Rady dotyczących środowiska

Załącznik 7.

Określenie ilości wyrobów azbestowo-cementowych w układzie wojewódzkim

W materiałach statystycznych pochodzących z lat 80-tych i późniejszych, zagadnienia dotyczące gospodarki wyrobami z azbestem potraktowane są ogólnie. Z tego względu w wyszukiwaniu i określeniu informacji mogących doprowadzić do ustalenia wielkości występowania wyrobów z azbestem w układzie regionalnym, opierano się na danych z lat 60-tych i 70-tych. W latach tych zgodnie z obowiązującym do 31. 05. 1975 r. podziałem administracyjnym Polska posiadała 17 województw i w takim układzie terytorialnym analizowano istniejące dane. Sytuacja taka okazała się korzystna z uwagi na bardziej zgodne z obecną rzeczywistością przetransponowanie uzyskanych szacunkowych ilości wyrobów z azbestem w odniesieniu do aktualnego obowiązującego od 01.01.1999 r. podziału kraju na 16 województw, pokrywających się niejednokrotnie z dawnym układem administracyjnym.

Ilości płyt azbestowo-cementowych znajdujących się w obiektach budowlanych w poszczególnych województwach przedstawiono w tabelicy 7.1.

Analiza dostępnych danych prowadzi do wniosków zbieżnych z opiniami specjalistów przemysłu izolacji budowlanej, że największe zainteresowanie dostawami płyt azbestowo-cementowych stosowanych jako pokrycia dachowe, miało miejsce na terenach wiejskich w Polsce wschodniej i środkowej. W województwach, na terenie których znajdują się duże aglomeracje miejskie, w budownictwie społecznym występowało duże zapotrzebowanie na płyty płaskie wykorzystywane jako materiały elewacyjne. Z opracowanych materiałów wynika, że zużycie płyt azbestowo-cementowych w miastach w relacji do zużycia na wsi – wynosi 1:3. W oparciu o obliczoną proporcję oraz ilość wyrobów zabudowanych na terenie kraju można określić, że :

- w miastach zabudowanych jest 337 875 tys. m² płyt azbestowo-cementowych,
- na wsiach zabudowanych jest 1 013 625 tys. m² płyt azbestowo-cementowych.

Oprócz płyt azbestowo-cementowych w budownictwie wykorzystywano również rury azbestowo-cementowe (stosunkowo niewielkie ilości) do wykonywania instalacji wodociągowych i kanalizacyjnych oraz jako przewody kominowe i zsypy w budynkach wielokondygnacyjnych. Ilości tych wyrobów zastosowanych w poszczególnych województwach zestawiono w tabelicy 7.2. Tablica 7.3 ilustruje wyroby zawierające azbest (płyty + rury) zabudowane w obiektach budowlanych w układzie wojewódzkim według stanu na rok 2000.

**Ilość zabudowanych płyt azbestowo-cementowych w układzie wojewódzkim
według stanu na 2000 r**

Tablica 7.1.

Województwo	Ilość płyt azbestowo-cementowych [tys. m²]	Ilość płyt azbestowo-cementowych [Mg]
Dolnośląskie	47 500	522 500
Kujawsko – pomorskie	69 740	767 140
Lubelskie	198 990	2 188 890
Lubuskie	19 750	217 250
Łódzkie	99 990	1 099 890
Małopolskie	81 430	895 730
Mazowieckie	262 030	2 882 330
Opolskie	27 810	305 910
Podkarpackie	58 850	647 350
Podlaskie	98 470	1 083 170
Pomorskie	49 680	546 480
Śląskie	65 780	723 580
Świętokrzyskie	75 010	825 110
Warmińsko – mazurskie	56 560	622 160
Wielkopolskie	95 540	1 050 940
Zachodniopomorskie	44 370	488 070
RAZEM	1 351 500	14 866 500

Średnia masa 1 m² płyt azbestowo-cementowych wynosi 11 kg i taki przelicznik zastosowano przy obliczeniu ilości płyt azbestowo-cementowych, które po usunięciu z obiektów budowlanych podlegać będą składowaniu jako odpady niebezpieczne.

**Zestawienie ilości stosowanych rur azbestowo-cementowych w układzie wojewódzkim
według stanu na 2000 r**

Tablica 7.2.

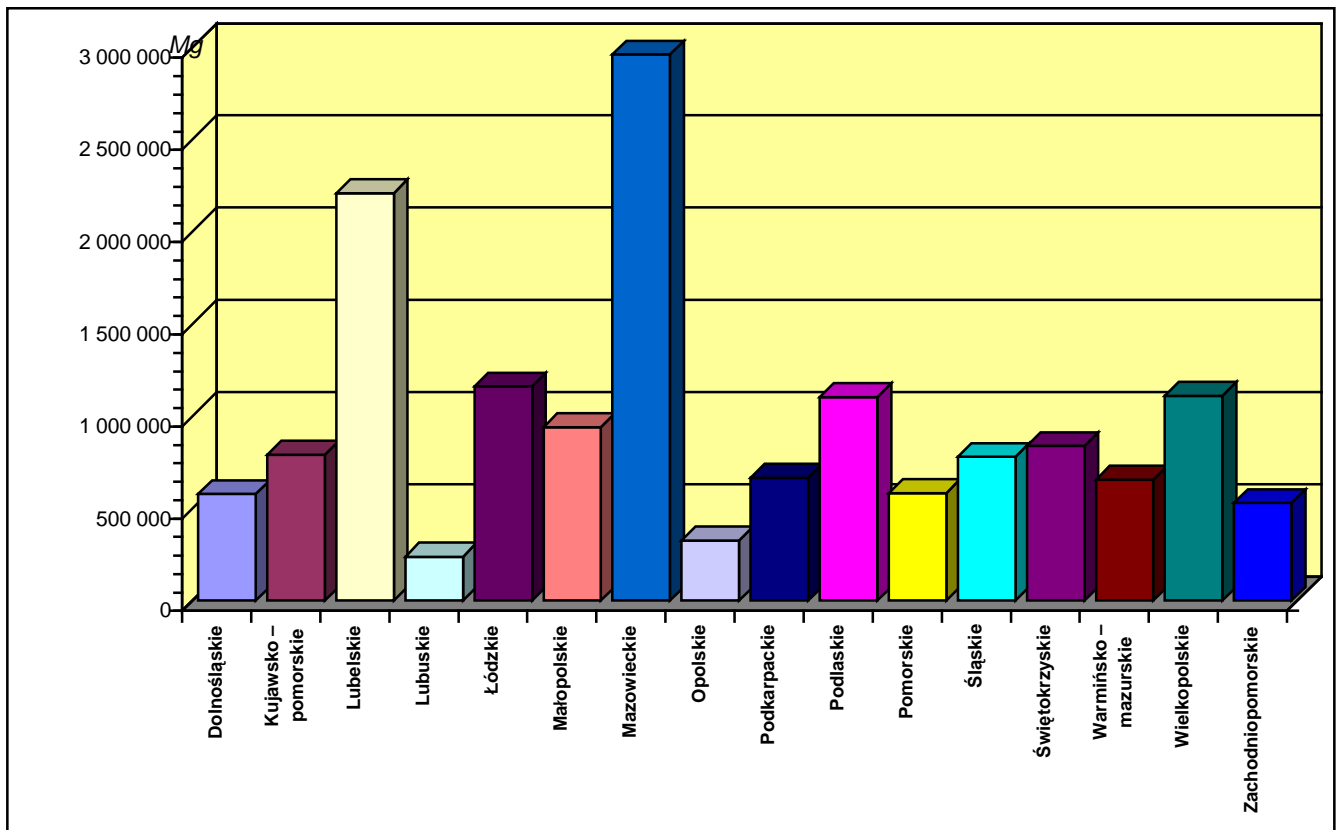
Województwo	Ilość rur azbestowo-cementowych [Mg]
Dolnośląskie	54 100
Kujawsko – pomorskie	24 500
Lubelskie	20 900
Lubuskie	21 100
Łódzkie	60 500
Małopolskie	45 000
Mazowieckie	78 800
Opolskie	19 800
Podkarpackie	17 700
Podlaskie	20 100
Pomorskie	36 400
Śląskie	55 700
Świętokrzyskie	12 300
Warmińsko – mazurskie	33 300
Wielkopolskie	59 200
Zachodniopomorskie	40 600
RAZEM	600 000

**Ilość wyrobów zawierających azbest zabudowanych w obiektach budowlanych
w układzie wojewódzkim według stanu na 2000 r**

Tablica 7.3.

Województwo	Ilość wyrobów zawierających azbest [Mg]
Dolnośląskie	576 600
Kujawsko – pomorskie	791 640
Lubelskie	2 209 790
Lubuskie	238 350
Łódzkie	1 160 390
Małopolskie	940 730
Mazowieckie	2 961 130
Opolskie	325 710
Podkarpackie	665 050
Podlaskie	1 103 270
Pomorskie	582 880
Śląskie	779 280
Świętokrzyskie	837 410
Warmińsko – mazurskie	655 460
Wielkopolskie	1 110 140
Zachodniopomorskie	528 670
POLSKA	15 466 500

Z analizy zawartych w tablicy danych wynika, że największe nagromadzenie wyrobów z azbestem występuje na terenie województwa mazowieckiego, a następnie województwa lubelskiego. Duże ilości tych wyrobów znajdują się na terenie województw łódzkiego, wielkopolskiego, podlaskiego oraz małopolskiego. Najmniejsze nagromadzenie wyrobów z azbestem ma miejsce w województwach lubuskim, opolskim i zachodniopomorskim. Graficzne dane przedstawiono na rys. 7.1.

Rys. 7.1 Ilość wyrobów zawierających azbest zabudowanych w obiektach budowlanych w układzie wojewódzkim według stanu na 2000 r

Załącznik 8.

Import azbestu i wyrobów zawierających azbest w 2000 roku z podziałem na grupy wyrobów

Tablica 8.1.

LP.	Kod PCN	Nazwa wyrobu	Wartość (USD)	Ilość (kg)	Ilość importerów
	2524				
1	252400300	Azbest - włókna, płatki lub proszek *	41 583	19 200	1
	6812				
2	681220000	Przędza i nici z mieszanin na bazie azbestu lub azbestu i węgla magnezu	14	2	1
3	68123000	Sznury i sznurki plecione lub nie z mieszanin na bazie azbestu lub azbestu i węgla magnezu	7 814	195	9
4	681240000	Tkaniny lub dzianiny z mieszanin na bazie azbestu lub azbestu i węgla magnezu	3 001	251	2
5	681250000	Odzież, dodatki do odzieży, obuwie i nakrycia głowy z mieszanin na bazie azbestu lub azbestu i węgla magnezu	9 401	79	25
6	681260000	Papier, płyty pilśniowe i filc z mieszanin na bazie azbestu lub azbestu i węgla magnezu	25 286	3 667	12
7	681270000	Materiały z prasowanych włókien azbestowych w arkuszach lub rolkach *	156 281	79 976	12
8	681290900	Wyroby z mieszanin azbestu i węgla magnezu, bez poz.: 6812100-681270, 68129010 (uszczelki z płyt azbestowo-kauczukowych) *	440 199	22 110	77
68 12 Ogółem			641 996	106 280	138

* tylko te wyroby ujęte były w rozporządzeniu Ministra Gospodarki z dnia 14 lutego 2000 r. w sprawie dopuszczenia w 2000 r. wyrobów zawierających azbest do produkcji lub do wprowadzenia na polski obszar celny (Dz. U. Nr 15, poz.188.)

Załącznik 9.

Ilość odpadów zawierających azbest wymagających składowania oraz ilości potrzebnych składowisk

Przy uwzględnieniu zasad usuwania wyrobów zawierających azbest oraz wymogów składowania odpadów zawierających azbest przyjęto założenie składowania płyt w pakietach z tkaniny syntetycznej oraz odpadów w postaci kawałkowej w workach z tkaniny syntetycznej (tzw. big bag). Zakładając, że średnia objętość 1 tony składowanych odpadów wynosi 0,82 m³ przedstawiono w tablicy 9.1 objętość odpadów składowanych w pakietach.

Dla płyt składowanych na paletach objętość ta byłaby o 17% większa.

Przewidywana objętość odpadów zawierających azbest wymagających składowania w latach 2003-2032

Tablica 9.1.

Województwo	Lata		
	2003-2012	2013-2022	2023-2032
	Objętość odpadów składowanych w pakietach [m ³]		
Dolnośląskie	166 220	189 969	118 730
Kujawsko-pomorskie	225 966	258 244	161 409
Lubelskie	628 123	717 854	448 651
Lubuskie	68 315	78 076	48 794
Łódzkie	330 934	368 485	246 102
Małopolskie	270 467	309 104	193 185
Mazowieckie	844 052	964 637	602 899
Opolskie	93 134	106 444	66 532
Podkarpackie	191 646	219 024	136 882
Podlaskie	313 648	358 457	224 030
Pomorskie	166 844	190 674	119 167
Śląskie	238 707	272 800	170 497
Świętokrzyskie	238 375	272 427	170 270
Warmińsko-mazurskie	186 891	213 597	133 496
Wielkopolskie	317 180	362 491	226 557
Zachodniopomorskie	151 146	172 732	107 957
Polska	4 431 648	5 055 015	3 175 158

Ilość składowisk potrzebnych do unieszkodliwienia usuniętych odpadów azbestowo-cementowych w danym województwie zależy od przyjętych koncepcji budowy:

- dużego „centralnego” składowiska o powierzchni około 10 ha dla potrzeb regionu lub jego znacznej części,
- średnich składowisk o powierzchni około 5 ha,
- małych składowisk o powierzchni do 2 ha lokalizowanych np. przy istniejących składowiskach komunalnych na wydzielonych częściach składowisk z możliwością rozbudowy pozwalającą na składowanie odpadów w następnych dekadach.

Jako optymalną głębokość składowania przyjęto 8 m warstwowo układanych opakowanych odpadów, które po wypełnieniu składowiska przysypywane są 2 m warstwą gruntu.

Pojemność składowisk potrzebnych do unieszkodliwiania odpadów azbestowo-cementowych wynika z objętości wyrobów wymagających usunięcia, natomiast ilość składowisk i ich lokalizacja zależy od decyzji organów samorządu powiatowego i gminnego.

Zakłada się, że w latach 2003 - 2032 niezbędne będą 84 składowiska o powierzchni od 1 do 5 ha zlokalizowane na terenie całego kraju (tablica 9.2).

Potrzebna ilość składowisk w układzie wojewódzkim do lokowania odpadów azbestowo-cementowych w latach 2003 – 2032

Tablica 9.2.

Województwo	Lata								
	2003-2012			2013-2022			2023-2032		
	Ilość składowisk o powierzchni								
	1 ha	2 ha	5 ha	1 ha	2 ha	5 ha	1 ha	2 ha	5 ha
Dolnośląskie ³	1	1			1			1	
Kujawsko-pomorskie	1	1		1	1		1	1	
Lubelskie		2	1	1	1	1			1
Lubuskie ⁵	1			1			1		
Łódzkie ²	1	2			2			2	
Małopolskie	2	1			2			1	
Mazowieckie		1	2			2	1		1
Opolskie		1		1					
Podkarpackie	1	1		1	1		1		
Podlaskie		2				1		2	
Pomorskie ⁷	2			1	1			1	
Śląskie ⁶	1	1			2			2	
Świętokrzyskie	1	1			2			1	
Warmińsko-mazurskie	1	1		1	1			1	
Wielkopolskie ¹	1	1			2			2	
Zachodniopomorskie ⁴	2			1	1		1		
Polska – cały kraj	15	16	3	8	17	4	5	14	2
Ogółem	34			29			21		

¹ Składowisko przedsiębiorstwa „IZOPOL” S.A. w Trzemesznie.

² Składowisko Elektrowni Bełchatów dla potrzeb własnych energetyki. W Zgierzu znajduje się składowisko przedsiębiorstwa „Eko-Boruta”

³ Składowisko odpadów przemysłowych w Godzikowicach koło Oławy

⁴ Składowisko przedsiębiorstwa EKOMAR w Marianowie koło Szczecina

⁵ Składowisko odpadów komunalnych w Chruściku koło Gorzowa Wielkopolskiego

⁶ Składowisko Miejskiego Przedsiębiorstwa Gospodarki Komunalnej w Świetochłowicach

⁷ Składowisko odpadów w Gdańsku-Szadółkach.

Łącznie funkcjonuje na koniec 2001 roku 8 składowisk odpadów azbestowo-cementowych o różnej pojemności składowania.

Składowisko w Trzemesznie jest największe i profesjonalnie przygotowane do składowania odpadów niebezpiecznych zawierających azbest, odpowiada też europejskim wymaganiom dotyczącym zabezpieczenia środowiska.

Wszystkie składowiska zostały skontrolowane w 2001 roku przez Głównego Inspektora Ochrony Środowiska i zakwalifikowane jako składowiska legalne. ¹⁵⁾

Załącznik 10.

Podstawowe wielkości oraz kierunki działań dla wsparcia „Programu...” (szacunek)

Dla prawidłowego opracowania „Programu...” niezbędnym było dokonanie szacunku wszystkich potrzebnych wielkości dotyczących ilości, kosztów, zatrudnienia i niezbędnych środków finansowych. Celowym też było wskazanie źródeł i zaproponowanie wysokości wsparcia oraz kierunków dla realizacji „Programu...”.

Do przeprowadzenia szacunku wykorzystano materiały opracowane w Ministerstwie Gospodarki, jak również zebrane informacje w GUS-ie i od szeregu instytucji oraz innych podmiotów prawnych. Przedstawione liczby i wskaźniki dotyczą okresu 30-tu lat, który przyjęto jako graniczny okres na usuwanie wyrobów zawierających azbest z terenu Polski.

Przy kalkulacji kosztów uwzględniono obowiązującą stawkę podatku od towarów i usług określoną w ustawie z dnia 8 stycznia 1993 r. o podatku od towarów i usług oraz o podatku akcyzowym (Ustawa z dnia 17 listopada 2000 r. - Dz. U. Nr 105, poz. 1107).

10.1. Koszty usunięcia wszystkich wyrobów azbestowo - cementowych (poziom cen roku 2000)

Ilość płyt azbestowo - cementowych w kraju:

1.351.500 tys. m² ¹⁾

Średni koszt usunięcia 1 m² płyty azbestowo - cementowej /według uśrednionych danych z szeregu firm wykonawczych/:

30 zł/m²

Koszt usunięcia wszystkich płyt w okresie 30-tu lat:

1.351.500.000 x 30 - 40.545.000 tys. zł

+ VAT 7% 2.838.150 tys. zł

razem: **43.383.150 tys. zł**

Koszt usunięcia pozostałych wyrobów azbestowo - cementowych:

Ilość wyrobów w kraju:

600.000 ton ¹⁾

Średni koszt usunięcia 1 kg wyrobu azbestowo - cementowego -

5 zł/kg

Koszt usunięcia - 600.000 ton x 5 - 3.000.000 tys. zł
 + VAT 22% 660.000 tys. zł
razem 3.660.000 tys. zł

Ogółem koszty usunięcia wyrobów azbestowo - cementowych w tys. zł

Lp.	Rodzaj wyrobów	Koszt	VAT	Ogółem
1.	Płyty	40.545.000	2.838.150	43.383.150
2.	Inne	3.000.000	660.000	3.660.000
Ogółem:		43.545.000	3.498.150	47.043.150

Szacuje się, że około 60% obiektów posiadających pokrycia dachów i inne z płyt azbestowo - cementowych znajduje się w posiadaniu osób prywatnych, a reszta należy do podmiotów prawnych (firmy, zakłady przemysłowe, spółdzielnie mieszkaniowe itp.). Do tych właścicieli należą też głównie pozostałe /poza płytami/ wyroby zawierające azbest, jak na przykład instalacje przemysłowe.

W związku z powyższym obliczenie kosztów dla prywatnych właścicieli obiektów budowlanych jest następujące:

- ilość płyt azbestowo - cementowych – 1.351.500.000 m² 1)
 - w tym: 60% prywatni właściciele – 810.900.000 m²
 - średni koszt usunięcia 1 m² – 30 zł
 - koszt usunięcia u prywatnych właścicieli – 24.327.000 tys. zł
 - + VAT 7% – 1.702.890 tys. zł
 Koszt całkowity – 26.029.890 tys. zł

Obliczenie dochodów budżetu państwa z tytułu podatku dochodowego od prac polegających na usuwaniu wyrobów zawierających azbest.

- średni poziom rentowności przedsiębiorstw remontowo-budowlanych /według danych zebranych metodą reprezentacyjną wśród kilkunastu przedsiębiorstw wykonawczych o różnej wielkości/ - 6%
- planowany poziom zysków brutto dla całej ilości wyrobów
 43.545.000 tys. zł x 6% - 2.612.700 tys. zł
- planowany dochód z podatku dochodowego /stawki według założeń/ 600.921 tys. zł

Dochody budżetu państwa z tytułu usuwania wyrobów azbestowo - cementowych w tys. zł:

- podatek VAT	- 3.498.150 tys. zł
- podatek dochodowy	- <u>600.921</u> tys. zł
Ogółem dochód	4.099.071 tys. zł

Uwaga: Niewątpliwie powyższy szacunek kosztów usuwania wyrobów, a także dochodów budżetu państwa będzie ulegał, z biegiem lat, podwyższaniu wartości nominalnej. Związane to będzie z ruchem cen a także popytem na usługi w ciągu planowanych 30-tu lat

10.2. Nowe pokrycia

Ceny nowych materiałów oraz koszty całkowite pokrycia powierzchni dachów i elewacji budynków /bez VAT – poziom cen rok 1999-2000/. Informacje zebrane na targach i wystawach budownictwa oraz u producentów.

Materiał	Średnia cena materiału zł/m²	Całkowity koszt pokrycia zł/m²
dachówka cementowa	25 – 30	48
dachówka ceramiczna	34 – 48	54 - 64
blacha płaska lakierowana	24 – 30	40
blacha trapezowa i profilowana	25 – 35	40 - 50
ondulina falista	18	27
papa termozgrzewalna	15	22
dachówka bitumiczna - gonty	22 - 32	40
płyta włóknisto-cementowa		
- malowana	26	40
- szara	18	27

Dla kalkulacji niniejszego opracowania przyjęto średni koszt 1 m² nowego pokrycia w wysokości:

40 zł/ m²

Szacunek wartości nowych pokryć dachowych i elewacyjnych:

1.351.500.000 x 40 - 54.060.000 tys. zł

Średni koszt wymiany 1 kg pozostałych wyrobów zawierających azbest przyjęto w wysokości:

10 zł/kg

Szacunek wartości pozostałych wyrobów:

600.000 ton x 10 zł. - 6.000.000 tys. zł

Łącznie wartość nowych wyrobów:

	60.060.000 tys. zł
+ VAT 7%	4.204.200 tys. zł
Razem:	64.264.200 tys. zł

Szacunek podatku dochodowego od firm wykonawczych:

- obrót bez VAT	- 60.060.000 tys. zł
- rentowność 6% jak wyżej	- 3.603.600 tys. zł
- zysk brutto do opodatkowania	- 3.603.600 tys. zł
- podatek dochodowy według założeń:	
- od firm wykonawczych	- 828.828 tys. zł
- od usług transportowych	- 252.252 tys. zł
Razem:	1.081.080 tys. zł

Łącznie dochody z tytułu wykonania nowych pokryć dachowych i elewacyjnych:

Podatek VAT + Podatek dochodowy - 4.204.200+ 1.081.080 = 5.285.280 tys. zł

Łączny szacunek dochodów budżetu państwa z tytułu wymiany wyrobów zawierających azbest na nowe pokrycia:

- usuwanie starych wyrobów	- 4.099.071 tys. zł
- nowe pokrycia i wyroby	- <u>5.285.280 tys. zł</u>
razem:	9.384.351 tys. zł

Koszty do poniesienia przez właścicieli obiektów z wyrobami zawierającymi azbest w okresie 30-tu lat

a) Koszty usunięcia starych pokryć dachowych i elewacyjnych

- ogółem 47.043 mln zł (według pkt.10.1.)

z tego do poniesienia przez osoby fizyczne

26.030 mln zł (według pkt. 10.1.)

b) koszty budowy nowych pokryć dachowych i elewacyjnych oraz innych wyrobów

- ogółem z podatkiem VAT	64.264 mln zł (według pkt. 10.2.)
- z tego osoby fizyczne (prywatni właściciele 60%)	38.558 mln zł

c) łączne koszty wymiany starych i zabudowania nowych wyrobów:

- koszty z podatkiem VAT	111.307 mln zł (47 043 + 64 264)
--------------------------	----------------------------------

10.3. Szacunek dochodów budżetu państwa z tytułu podatku VAT i podatku dochodowego od składowania odpadów zawierających azbest w okresie 30-tu lat.

Ilość odpadów - 15.500 tys. ton ¹⁾

Pojemność składowiska o pow. 2 ha - 185 tys. ton.

Przeciętny obrót roczny - 3 700 tys. zł

Średni zysk roczny z jednego składowiska, przy średniej cenie 200 zł/t odpadów - 2 mln zł. ¹⁾

Średni podatek dochodowy rocznie ze składowiska - 460 tys. zł.

Średni podatek VAT 7% rocznie - 3.700 tys. zł. x 7% = 260 tys. zł.

Przeciętny okres eksploatacji jednego składowiska - 10 lat.

- z tego 2 lata zysk przeznaczony na spłatę kredytu inwestycyjnego¹⁾

8 lat zysk przeznaczony na potrzeby właściciela.

Suma podatku VAT przez 10 lat - 2.600 tys. zł.

Suma podatku dochodowego przez 10 lat - 4.600 tys. zł.

Razem dochód budżetu państwa z jednego składowiska - 7.200 tys. zł.

Łączny zysk właściciela składowiska w okresie 10-ciu lat, po spłacie kredytu inwestycyjnego (2 lata) wynosi 12.565 tys. zł.

Ilość składowisk w okresie 30-tu lat, potrzebnych do składowania całej ilości odpadów tj. 15.500 tys. ton - $15.500 : 185 = 84$ składowiska.

Łączny podatek VAT od składowisk – 84×2.600 tys. zł. = 218.400 tys. zł.

Łączny podatek dochodowy od składowisk – $84 \times 4600 = 386.400$ tys. zł.

Łączny dochód budżetu państwa od składowisk – **604.800 tys. zł.**

Uwaga !

Przyjęto założenie, że wysoka opłacalność przyciągnie prywatnych inwestorów do inwestowania w budowę składowisk odpadów, należy tylko upowszechnić wiedzę na ten temat. W obliczeniach, przyjęto cenę za składowanie 1 tony odpadów azbestowo - cementowych

w wysokości 200 zł. Faktyczny poziom cen w latach 1999 i 2000 waha się pomiędzy 600 do 1000 zł. za tonę, co wskazuje na duży brak równowagi pomiędzy podażą i popytem. W efekcie też pewne ilości odpadów wywożone są za granicę, co prowadzi do utraty dochodów budżetu państwa.

Łączne zestawienie dochodów budżetu państwa z tytułu wymiany wyrobów zawierających azbest i składowania ich odpadów.

(tys. zł)

Usuwanie wyrobów azbestowo - cementowych	4.099.071
Nowe pokrycia i wyroby	5.285.280
Dochody ze składowisk	604.800
Razem:	9.989.151

10.4. Wzrost zatrudnienia

a) Zatrudnienie i płace na składowiskach.

Przyjęto średnie zatrudnienie na składowisku o powierzchni 1-2 ha - 6 osób

Średnia płaca rocznie + składki ZUS - 50 tys. zł /osobę

Zatrudnienie na składowisku o pow. 5 ha wynosi - 7 osób

Ilość potrzebnych składowisk na lata 2003 – 2013 - wynosi 34 ¹⁾

z tego: 1 – 2 ha - 31 x 6 osób = 181 osób

5 ha - 3 x 7 osób = 21 osób

razem **202 osoby**

Ilość składowisk w ciągu 30-tu lat, uwzględniając zmienne okresy czasu eksploatacji -

84 składowiska

Łączna ilość zatrudnionych w okresie 30-tu lat:

84 x 6 = **504 osoby**

b) Zatrudnienie i płace w firmach wykonawczych.

Aktualne zatrudnienie w prywatnych firmach remontowo-budowlanych, zajmujących się usuwaniem wyrobów azbestowo - cementowych szacuje się na około

2.500 osób

Szacunek przeprowadzono na podstawie informacji o przeszkoleniu pracowników oraz udzielanych zezwoleń na usuwanie odpadów.

Potrzebne średnie zatrudnienie dla usunięcia wyszacowanych ilości wyrobów zawierających azbest wynosi:

około 27.000 osób

Potrzeba nowych miejsc pracy wynosi:

27.000

- 2.500

24.500 osób

Zakłada się, że dla usunięcia wymienionych w opracowaniu ilości wyrobów zawierających azbest, w okresie 30 lat niezbędnym będzie średnie zatrudnienie 27.000 osób i taka ilość potrzebnych miejsc pracy powinna utrzymywać się w latach 2003 - 2032. Natomiast ilość zatrudnionych kształtować się będzie według zasady opisanej poniżej. Przyjmuje się, że pełny okres zatrudnienia pracownika przy pracach usuwania wyrobów zawierających azbest, wynosi 40 lat, tj. w przedziale wieku 20 - 60 lat. Uwzględniono tutaj prawo do wcześniejszej emerytury o 5 lat, z tytułu pracy w warunkach szkodliwych dla zdrowia.

Zgodnie z założeniami „Programu...” prace przy usuwaniu wyrobów zawierających azbest trwać będą 30 lat. W tym okresie nastąpi więc częściowa wymiana pracowników w stosunku jak 30:40, tj.

3:4. Dla całej populacji zatrudnionych, kształtować się to będzie:

$$27.000 : 4 = 6.750 \times 3 = 20.250 \text{ osób}$$

Całkowita ilość zatrudnionych w okresie 30-tu lat wyniesie więc:

$$27.000 + 20.250 = 47.250 \text{ osób.}$$

Ilość osób, które odejdą w sposób naturalny lub na wcześniejszą o 5 lat emeryturę w latach 2003 - 2032 wyniesie 20.250. Trzeba też podkreślić, że ilość zatrudnionych tj. 47.250 osób powinna być objęta szczególnym programem ochrony zdrowia, według zasad określonych w ustawie z dnia 19 czerwca 1997r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest (z późn. zm.).

Ogromna większość nowopowstających firm wykonawczych powinna być prywatna. Jednakże, ze względu na realizację wspólnych zadań gmin, a również możliwość prowadzenia polityki społecznej w gminach /szczególnie tych uboższych/, celowym jest utworzenie małych firm w formie spółek podporządkowanych samorządom lokalnym, lub ich związkom dla usuwania i zabezpieczania pokryć z płyt azbestowo - cementowych. Jest to szczególnie ważne dla ubogich rejonów wiejskich. Wskazana byłaby lokalizacja takich firm w pobliżu składowisk odpadów

azbestowo - cementowych. Do rozważenia pozostaje też organizacyjne połączenie takich firm ze składowiskami odpadów, co ułatwiłoby zarówno finansowanie obu podmiotów, jak też możliwość prowadzenia polityki ekologicznej i społecznej w regionie.

Przyjęto średnie zatrudnienie w takim przedsiębiorstwie na poziomie 40 osób. Założono poziom płac analogicznie jak na składowiskach: płace + ZUS = 50 tys. zł/rocznie.

Uwaga !

Szacunek niniejszy nie obejmuje przyrostu zatrudnienia w produkcji materiałów budowlanych, związanym ze wzrostem popytu.

10.5. Koszty utworzenia nowych podmiotów prawnych –przedsiębiorstw do usuwania i zabezpieczania wyrobów zawierających azbest.

Zakłada się, że przedsiębiorstwa takie powinny powstać w latach 2003 – 2012.

Ilość przedsiębiorstw	-	34.
Średnie zatrudnienie	-	40 osób.
Łącznie zatrudnienie	-	1.360 osób.

Teren i obiekty przedsiębiorstwa powinny stanowić aport gminy.

Przewidywany koszt utworzenia jednego przedsiębiorstwa wraz z kosztami organizacyjnymi:

a) wyposażenie techniczne	-	2.500 tys. zł
b) płace + ZUS w 1-ym roku		
40 x 50	-	2.000 tys. zł
c) opłaty i inne	-	<u>500 tys. zł</u>
razem:	-	5.000 tys. zł

Łączne koszty dla 34 przedsiębiorstw:

$$34 \times 5.000 \text{ tys. zł.} = \mathbf{170.000 \text{ tys. zł}}$$

Do niezbędnego wyposażenia technicznego przedsiębiorstwa zalicza się:

- 2 samochody ciężarowe 8 ton,
- 3 samochody osobowo-ciężarowe do 1 tony,
- 4 beczkowsy na wodę czystą i brudną,
- 2 – 3 odkurzacze przemysłowe duże, o wysokiej skuteczności filtra,
- 4 komplety rusztowań rurowych,
- 4 windy przyścienne,
- 2 komplety zabezpieczeń przeciw-pyłowych z wyposażeniem do podciśnienia,
- 4 komplety przenośnego zaplecza socjalno-magazynowego budowy,

- ubrania robocze i środki ochrony osobistej pracowników,
- narzędzia pracy inne.

10.6. Koszty budowy nowych składowisk dla odpadów azbestowo-cementowych.

Ilość odpadów azbestowo-cementowych w kraju w ciągu 30-tu lat:

15.500 tys. ton¹⁾

Opłata jednorazowa za umieszczenie odpadów na składowisku, na rzecz funduszu ochrony środowiska wynosi od 2002 roku - 106,70 zł /tonę

Suma spodziewanych wpływów przez 30-ci lat wynosi - **1.566 mln zł**

Średnio-rocznie w jednym roku: 52,2 mln zł

Dochody z tego tytułu znacznie przewyższają zakładane wydatki w przyszłych latach, ze względu na stały wzrost stawek opłat.

Koszty budowy składowisk odpadów – obliczenie dla lat 2003- 2012:

a) potrzebne składowiska ¹⁾

- o pow. 1 ha - 15

- o pow. 2 ha - 16

- o pow. 5 ha - 3

b) potrzebne środki inwestycyjne¹⁾

- 15 x 2.090 tys. zł - 31.350 tys. zł

- 16 x 4.050 tys. zł - 64.800 tys. zł

- 3 x 9.930 tys. zł - 29.790 tys. zł

razem **125.940 tys. zł**

z tego:

- 30% środki własne inwestora¹⁾ - 37.780 tys. zł

- 70% kredyty inwestycyjne - 88.158 tys. zł

Ilość potrzebnych składowisk na zagospodarowanie całej ilości odpadów zawierających azbest, w ciągu 30-tu lat - 84.

Przyjęto średni koszt budowy składowiska, jak dla 2 ha - 4.050 tys. zł.

Koszt budowy 84 składowisk - 84 x 4.050 tys. zł. - **340.000 tys. zł**

- z tego ewent. dotacje z funduszy ochrony środowiska - **102.000 tys. zł.**

10.7. Potrzeby kredytowe

a) dla usuwania wyrobów zawierających azbest.

Zakłada się, że z uwagi na większość mała i średnio zamożnych właścicieli obiektów (szczególnie na wsi), że około 70% z nich będzie potrzebowało kredytów bankowych, ze spłatą wieloletnią na sfinansowanie takich prac.

W rachubę wchodzi kredyt pod zastaw hipoteczny nieruchomości, co wiąże się z szeregiem dalszych usług, niezbędnych przy zaciąganiu i spłacie kredytów.

Szacunek kredytów:

- Koszty - 47.043 mln zł. x 70% = **32.930 mln zł.**

Średnio-roczenie stanowi to: **1.100 mln zł.**

b) dla nowych pokryć i inwestycji.

Zakłada się że mniejsza niż wyszczególniona w poz. a) ilość właścicieli obiektów będzie korzystać z tych kredytów (ok. 35 %).

Szacunek kredytów:

Koszty - 64.060 mln zł
35 % kredytobiorców - **21.070 mln zł**

Średnio-roczenie wynosi to około **700 mln zł**

c) Ogółem potrzeby kredytowe.

Potrzeby kredytowe na 30 lat - **54.000 mln zł**
Potrzeby kredytowe średnio-roczenie: **1.800 mln zł**

Przedstawione propozycje działań wspierających „Program...”, a także szacunki wielkości nie ograniczają dalszych możliwości w tym zakresie. Szczególnie dotyczyć to może przewidywań i szacunków wielkości liczbowych, gdyż ze względu na długi okres czasu – 30 lat – niewątpliwie dane te wymagać będą okresowych uściśleń. Dla obecnego etapu prac, istotnym jest wskazanie kierunków działań oraz mechanizmów, niezbędnych do rozpoczęcia realizacji „Programu...”. Oszacowane dane liczbowe służyć powinny lepszemu przybliżeniu problemu i podejmowaniu niezbędnych decyzji.

Przyjęto zasadę, że dochody budżetu państwa, a także wszelkich funduszy publicznych powinny raczej zostać niedoszacowane, niż zawyżone. Z tych też powodów wiele obszarów działalności gospodarczej nie uwzględniono w niniejszym opracowaniu (jak np. podatków od dochodów osobistych pracowników firm zajmujących się naprawą i usuwaniem wyrobów zawierających azbest, a także montażem nowych pokryć). Również faktyczne opłaty za składowanie odpadów będą znacznie wyższe od ich szacunku. Niewątpliwie też stały wzrost cen za usługi remontowo-budowlane oraz materiały budowlane będzie miał wpływ na dalszy wzrost dochodów dla budżetu państwa.

10.8. Uzasadnienie dla proponowanych kierunków wsparcia „Programu...”.

Środki z Unii Europejskiej.

„Program...” stanowi instrument wspierający przedsięwzięcia służące tworzeniu w Polsce zintegrowanego systemu gospodarowania odpadami. W *Narodowym Programie Przygotowania do Członkostwa w UE (NPPC)* przedsięwzięcia te zaliczone zostały do priorytetowych zadań dostosowawczych w obszarze „Środowisko”. Zaplanowane działania stanowiąc będą niezbędne uzupełnienie przedsięwzięć wojewódzkich programów zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska oraz przedsięwzięć, jakie wkrótce zawarte zostaną w Narodowym Planie Gospodarki Odpadami oraz planach wojewódzkich, powiatowych i gminnych, w części dotyczącej wymagań prawa wspólnotowego dotyczącego postępowania z odpadami niebezpiecznymi oraz ograniczania zagrożeń dla środowiska i zdrowia człowieka powodowanych agresywnością azbestu.

Cele „Programu...” są zgodne z art. 130 r i art. 130 s Traktatu oraz priorytetowymi celami V Programu Działań Wspólnoty w zakresie środowiska *Towards Sustainability*. W kolejnym VI Programie Działań *Our Future – Our Choice* przedsięwzięciom długofalowym dotyczącym ograniczeniu niekorzystnego oddziaływania wytworzonych odpadów na środowisko i zdrowie człowieka Unia Europejska nadała również wysoki priorytet.

Realizacja celów nakreślonych w „Programie...” odbywać się będzie w ramach w pełni skoordynowanych przedsięwzięć zawartych w średniookresowych strategiach strukturalnych oraz tych, które zaplanowane zostaną w Narodowym Planie Rozwoju (NPR) - podstawie finansowego wsparcia z Funduszy Strukturalnych oraz Funduszu Spójności Unii Europejskiej. Dofinansowanie realizacji niektórych jego komponentów z ww. funduszy wymagać będzie ich uwzględnienia w programach operacyjnych. Zakłada się, iż środki te pochodzą będą w głównej mierze z Funduszu Spójności. W uzasadnionych przypadkach, gdy realizacja „Programu...” przyczyni się do tworzenia nowych miejsc pracy na obszarach o wysokiej stopie bezrobocia oraz wsparcia rozwoju szczególnie

małych firm, środki te będą mogły być uzupełnione z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) i Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS). W „Programie...” przyjęto ostrożne szacunki dotyczące wsparcia wspólnotowego w wysokości jedynie ok. 10-20% szacowanych kosztów niektórych komponentów. Doszacowanie poziomu dofinansowania będzie możliwe na etapie finalizowania prac nad programami operacyjnymi.

„Program...” uwzględnia traktatową zasadę integracji, zobowiązującą do włączenia wymagań ochrony środowiska naturalnego do strategii oraz programów dotyczących różnych sektorów gospodarczych oraz poszczególnych dziedzin życia. Fakt ten stanowi uzasadnienie celowości pozyskania funduszy Unii Europejskiej. W trakcie realizacji „Programu...” osiągnięte zostaną zarówno cele związane z ochroną środowiska naturalnego oraz zdrowia i życia człowieka, jak również inne istotne cele o charakterze gospodarczym i społecznym, w tym m.in.:

- wsparcie rozwoju małych firm na rynkach lokalnych,
- stworzenie nowych miejsc pracy, szczególnie na obszarach o wysokiej stopie bezrobocia,
- podniesienie kwalifikacji zawodowych pracowników firm specjalistycznych zaangażowanych w prace związane z usuwaniem azbestu,
- wzmocnienie partnerskiej współpracy pomiędzy organami administracji państwowej poprzez ustanowienie organizacyjnej struktury dla zarządzania „Programem...”,
- stworzenie i wzmocnienie sieci współpracy pomiędzy firmami, ośrodkami naukowo-badawczymi i uczelniami, instytucjami finansowymi oraz ekspertami, konsultantami i organizacjami pozarządowymi,
- stworzenie nowej formy usług lokalnych,
- oraz podnoszenie świadomości społeczeństwa na temat zagrożeń dla zdrowia i życia stwarzanych obecnością azbestu poprzez mass media i dialog społeczny

Pozyskanie środków finansowych z Unii Europejskiej dla wsparcia działań zmierzających do usuwania szkodliwego azbestu z terenu Polski, ma duże znaczenie finansowe, ale także ważny aspekt psychologiczny. Uznanie Unii Europejskiej dla „Programu...” byłoby dowodem poparcia sposobu implementacji przedmiotowych dyrektyw z obszaru ochrony środowiska.

Środki z budżetu państwa.

Planowane wydatki z budżetu państwa w okresie 30-tu lat ograniczone zostały do czterech zadań:

1. wydatki na finansowanie działalności Głównego Koordynatora określone w „Programie...” – w wysokości 1 mln zł rocznie to jest łącznie 30 mln zł.
2. wydatki na działalność informacyjno-popularyzacyjną w mediach dotyczącą bezpiecznego postępowania z wyrobami zawierającymi azbest oraz sposobów ich usuwania, a także informacji o szkodliwości azbestu i sposobów chronienia przed narażeniem na jego emisję – łącznie 27 mln zł.

3. wydatki na opracowanie (lub udział) terenowych planów ochrony przed szkodliwością azbestu i programów usuwania wyrobów zawierających azbest, a także szkolenia pracowników administracji publicznej (szczególnie centralnego i wojewódzkiego) w zakresie szczegółowych przepisów i procedur dotyczących azbestu – łącznie 4,15 mln zł.
4. wydatki na opracowanie programów zdrowotnych i utworzenie ośrodka oceny ryzyka – łącznie 4 mln zł.

W sumie planowane wydatki zamykają się kwotą 65,15 mln zł, z tego w latach 2003 –2006 15,75 mln zł, a w latach 2007-2032 około 49 mln. zł.

Środki z funduszy ochrony środowiska.

Środki te powstają z tytułu urzędowych opłat na rzecz ochrony środowiska, uiszczanych przez wytwórców odpadów z przeznaczeniem na wspieranie lokalnych funduszy ochrony środowiska, a także Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Wysokość wpływów z tego tytułu powinna umożliwić finansowanie planowanych wydatków ekologicznych, w tym również na realizację „Programu...”.

Podstawowym i najpilniejszym zadaniem jest budowa w Polsce sieci odpowiednich składowisk dla odpadów niebezpiecznych, zawierających azbest, według propozycji umieszczonych w poprzedniej części opracowania.

Prace zmierzające do oczyszczenia terenów i obiektów publicznych, szczególnie zanieczyszczonych azbestem, powinny mieć miejsce w gminach, gdzie stwierdzono skażenie powietrza, gleby i wody. Rozpoczęcie takich prac powinno być odpowiednio nagłośnione w prasie i mediach publicznych – celem pobudzenia inicjatyw społecznych.

Jest to bardzo ważne, gdyż obszar prac potrzebnych dla oczyszczenia terenów i obiektów z azbestu jest ogromny i faktyczne koszty trudne do oszacowania w skali makro. Tylko więc drogą zaangażowania organizacji samorządowych – gmin i powiatów – można będzie wykonać niezbędne badania i prace przygotowawcze, z których dopiero wyłoni się szczegółowy obraz zanieczyszczeń azbestem i zagrożeń dla mieszkańców. W tym zakresie też powinny być przeprowadzone badania specjalistyczne powietrza, wody i gleby – szczególnie miejsc publicznych.

Usuwanie odpadów szkodliwych, zawierających azbest, będzie częścią ogólnokrajowego planu gospodarki odpadami. Powinno również być objęte kontraktami regionalnymi, stwarzającymi lepsze możliwości pozyskiwania środków na realizację planowanych zadań, w tym również „Programu...”. Zaangażowanie środków z funduszy ochrony środowiska mogłoby też służyć uboższym właścicielom obiektów budowlanych na przykład w formie pożyczek lub przejęcia części

oprocentowania kredytów bankowych (szczególnie kredytów hipotecznych). Odpowiednie inicjatywy oraz projekty przepisów szczegółowych powinny powstać w pierwszych latach realizacji „Programu...”.

Środki z Funduszu Pracy.

Przez okres 30 lat przewiduje się wspieranie ze środków Funduszu Pracy działań na rzecz zatrudnienia bezrobotnych przy usuwaniu azbestu, poprzez finansowanie szkoleń bezrobotnych oraz refundowanie pracodawcom za skierowanych do tych prac bezrobotnych, składek na ubezpieczenia społeczne. Wydatki z Funduszu Pracy na realizację tego zadania stanowiąc będą uzupełnienie wydatków ponoszonych przez inwestorów na tworzenie nowych miejsc pracy.

Środki społeczne, ze zbiórek, darowizn i od sponsorów.

W opracowaniu nie jest możliwym określenie wysokości środków finansowych, które mogłyby pochodzić z tytułu darowizn od osób fizycznych i prawnych. Niewątpliwie jednak środki takie mogą napływać i stanowić poważne wsparcie dla realizacji „Programu...”.

Działalność informacyjno-propagandowa w mediach, dobre przykłady inicjatyw organów centralnych i samorządowych powinny przynieść efekty. Nie bez znaczenia będzie też, zapewne, sponsoring firm produkujących materiały budowlane, lub zajmujących się usuwaniem wyrobów zawierających azbest, które w ten sposób reklamowałyby równocześnie swoje wyroby lub usługi.

Potrzeby społeczne w zakresie usuwania wyrobów zawierających azbest oraz oczyszczania kraju ze szkodliwego pyłu i włókien azbestowych są olbrzymie, ale bez dokładnego zinventaryzowania niemożliwe do oszacowania. Dlatego, wszystkie działania dla pozyskania środków finansowych na ten cel, są potrzebne.

Załącznik 11.

Wytyczne dla jednostek samorządu terytorialnego dotyczące przygotowania planów gospodarki odpadami w zakresie usuwania wyrobów zawierających azbest

Zgodnie z art.14 ustawy z dnia 27.04.2001 r o odpadach (Dz. U. Nr 62, poz.628) na szczeblu krajowym, wojewódzkim, powiatowym i gminnym opracowywane są plany gospodarki odpadami. Azbest oraz wyroby zawierające azbest zaliczane są do odpadów niebezpiecznych, dlatego też w w/w planach winny znajdować się stosowne zapisy dotyczące usuwania wyrobów zawierających azbest.

Podstawą do opracowania programów usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest w pierwszej kolejności jest dokonanie rozpoznania stopnia zużycia tych wyrobów zabudowanych na konkretnych obiektach. Uzyskane dane powinny być gromadzone przez samorząd gminy, a następnie przekazywane do samorządu powiatowego celem opracowania „Programu...” stanowiącego integralną część z programem wojewódzkim.

Tak więc niezbędnym jest rozpowszechnienie wśród społeczności lokalnej informacji o skutkach dla zdrowia i środowiska powodowanych przez azbest i wyroby zawierające azbest, zorganizowanie fachowej pomocy wszystkim właścicielom obiektów przez samorządy powiatów i gmin przy wypełnianiu arkuszy ocen ujętych w rozporządzeniu Ministra Gospodarki z dnia 14 sierpnia 1998r., przekazywanie informacji o możliwościach uzyskiwania pomocy kredytowej na modernizację obiektów, itp.

Tablica 11.1

Zakres „Programu...”

Wyszczególnienie	
<ul style="list-style-type: none"> Wypełnienie przez właścicieli obiektów budowlanych „arkuszy oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania ...” zgodnie z rozporządzeniem Ministra Gospodarki z dnia 14.08.1998r. i złożenia ich do właściwego urzędu. Należy szczególną uwagę zwrócić na prawidłowy opis w arkuszach obiektów publicznych, jak na przykład: drogi, place, szkoły, przedszkola, żłobki, szpitale, domy kultury i tym podobne obiekty, które będą w przyszłości mogły korzystać finansowo ze wsparcia z zewnątrz i których oczyszczenie z azbestu powinno nastąpić w pierwszej kolejności. Sporządzenie zbiorczego wykazu obiektów zawierających azbest, w układzie 3-ch grup pilności, jak w arkuszach ocen. Przekazanie zebranych informacji wraz z arkuszami ocen, do urzędu nadzoru budowlanego w powiecie.	Samorząd gminy

<ul style="list-style-type: none"> ● Ustalenia ośrodka dyspozycyjno-kontrolnego do nadzoru realizacji programu na terenie powiatu oraz dla podejmowania, lub koordynacji decyzji strategicznych i finansowych., w tym decyzji szczegółowych, w zakresie wykonawczym oraz kontaktów z zainteresowanymi osobami prawnymi i fizycznymi. Koordynacja działań gmin w powiecie. ● Opracowanie danych liczbowych o ilości i rozmieszczeniu wyrobów zawierających azbest na terenie powiatu i każdej gminy, w tym opracowanie załączników mapowych. ● Sukcesywne dokonywanie przeglądu technicznego obiektów na terenie gmin stosownie do rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 14.08.1998r. ● Ustalenie rejonów spodziewanego wzrostu zagrożenia pyłem azbestu z uwagi na koncentrację występowania uszkodzeń lub technicznego zużycia wyrobów zawierających azbest. ● Wystąpienie do odpowiednich jednostek o przeprowadzenie monitoringu zagrożonych rejonów (obiektów) i ustalenia stopnia emisji pyłu i włókien azbestu. ● Przedstawienie wyników monitoringu na mapie powiatu. Podejmowanie w miarę potrzeby odpowiednich działań administracyjnych w stosunku do właścicieli lub zarządców obiektów szczególnie zagrożonych. ● Opracowanie „Programu...” usuwania wyrobów zawierających azbest na terenie powiatu, w okresie założonych 30-tu lat, lub krótszym (w zależności od lokalnych możliwości i uwarunkowań). ● Inicjowanie związków gmin dla budowy składowisk odpadów zawierających azbest wraz z wykazaniem ekonomicznych korzyści. Poszukiwanie inwestorów i podejmowanie inicjatyw lokalizacyjnych. ● Współpraca z przedsiębiorstwami zajmującymi się usuwaniem wyrobów zawierających azbest, prowadzenie lokalnej polityki społecznej w zakresie opłat za składowanie odpadów zawierających azbest, szczególnie w stosunku do uboższych właścicieli obiektów. ● Opracowanie i wydawanie odpowiednich zaleceń i wytycznych dla gmin, administracji osiedli mieszkaniowych i obiektów komunalnych dotyczących sposobów bezpiecznego postępowania z wyrobami zawierającymi azbest. 	<p>Samorząd powiatowy</p>
<ul style="list-style-type: none"> ● Ustalenie ośrodka dyspozycyjno-kontrolnego do nadzoru realizacji „Programu...” na terenie województwa oraz dla podejmowania, lub koordynacji decyzji strategicznych i finansowych. ● Opracowanie planu sytuacyjnego rozmieszczenia na terenie województwa wyrobów zawierających azbest (ich skupisk) na podstawie danych przekazanych przez samorząd powiatowy. ● Zlokalizowanie rejonów szczególnego zagrożenia dla mieszkańców przez emisję pyłu azbestu, na podstawie informacji przekazanych przez samorząd powiatowy, Wojewódzkie Inspektoraty Ochrony Środowiska oraz Wojewódzkie Stacje Sanitarno-Epidemiologicznych oraz naukowe ośrodki referencyjne. ● Opracowanie 30-letniego „Programu...” usuwania wyrobów zawierających azbest dla terenu województwa. ● Podjęcie stosownych decyzji oraz inicjatyw dotyczących budowy składowisk dla odpadów zawierających azbest lub odpowiedniej rozbudowy istniejących składowisk dla odpadów niebezpiecznych. 	<p>Samorząd województwa i wojewoda</p>

Uwaga: - zadania dla administracji i samorządów terytorialnych przedstawione w pkt. 10 i załączniku 11 należy traktować łącznie

Załącznik 12.

Inne korzyści z realizacji „Programu...”

Poza wyliczonymi w załączniku 10 korzyściami dla budżetu państwa oraz funduszy ekologicznych – dokonano również oszacowania korzyści pozabudżetowych, wynikających z realizacji „Programu...”¹⁴⁾

W wyniku tego opracowania ustalono szacunki następujących korzyści:

- przyrost wartości obiektów i mieszkań w miastach	20 130 mln zł
- przyrost wartości obiektów i mieszkań na wsi	56 206 mln zł
- przyrost wartości gruntów budowlanych	38 080 mln zł
- przyrost wartości gruntów rolnych dla agrokultury	8 588 mln zł
razem	123 004 mln zł

Szacunek ten nie uwzględnia szacunku przyszłych korzyści z eksploatacji, zarówno obiektów i mieszkań, jak i gruntów. Nie są też obliczone przyszłe możliwe do uzyskania dochody budżetu państwa z tytułu podatku VAT, podatku dochodowego i podatku gruntowego – które przy spodziewanym wzroście wartości składników majątkowych mogą znacznie przewyższyć wykazane w „Programie...” obliczenia.

Trzeba też wyraźnie podkreślić, że alternatywą, w przypadku nie realizowania „Programu...” i nie usuwania wyrobów zawierających azbest – z pewnością będzie spadek wartości obiektów, mieszkań i gruntów – a także utrata dochodów budżetowych z tytułu eksploatacji i obrotu tymi nieruchomościami.

Obserwacja analogicznych sytuacji na Zachodzie Europy i USA uprawnia do sformułowania powyższej oceny i prognoz.